

IZVJEŠTAJ REVIZIJE UČINKA UPRAVLJANJE OTPADOM OD ELEKTRIČNIH I ELEKTRONSKIH PROIZVODA

Broj: 01-02-10-11-7-2266-18/24

Sarajevo, mart 2025.

SADRŽAJ

I. ZAKLJUČAK NEZAVISNOG REVIZORA	1
LISTA SKRAĆENICA	2
PREDGOVOR.....	3
REZIME	4
II. IZVJEŠTAJ O PROVEDENOJ REVIZIJI.....	6
1. UVOD	6
1.1. Indikacije problema i motiv za provođenje revizije.....	6
1.2. Cilj revizije i revizijska pitanja.....	7
1.3. Obim revizije.....	7
1.4. Kriteriji revizije	8
1.5. Izvori podataka i metodologija	9
2. OPIS OBLASTI	10
2.1. Pravni okvir relevantan za predmet revizije.....	10
2.2. Organizacija i nadležnosti u vezi s predmetom revizije	11
2.3. Značaj zbrinjavanja EE otpada.....	14
2.4. Primjena principa produžene odgovornosti proizvođača u EU	14
2.5. Informacioni sistem upravljanja otpadom u FBiH (ISUO)	15
3. NALAZI REVIZIJE	16
3.1. Regulatorni i planski okvir za upravljanje EE otpadom u FBiH.....	16
3.1.1. Adekvatnost regulatornog okvira koji uređuje sistem upravljanja EE otpadom u FBiH i njegova usaglašenost sa zakonodavstvom EU	16
3.1.2. Definisane ciljeve prikupljanja i preuzimanja otpada od EE proizvoda	18
3.1.3. Blagovremenost donošenja strateških i planskih dokumenata koji uređuju sistem upravljanja EE otpadom FBiH i kantona.....	19
3.2. Nadzor nad funkcionisanjem sistema upravljanja otpadom od EE proizvoda.....	21
3.2.1. Inspekcijski nadzor i finansijska kontrola.....	21
3.2.2. Upravni nadzor, praćenje stanja u oblasti i korektivne mjere.....	24
3.2.3. Rad koordinacijskih tijela za praćenje primjene Pravilnika o upravljanju otpadom od EE proizvoda.....	25
3.3. Sistem izvještavanja nosilaca dozvola za upravljanje EE otpadom i evidentiranje podataka u ISUO.....	28
3.3.1. Izvještavanje operatera sistema i operatora prema nadležnim ministarstvima.....	28
3.3.2. Evidentiranje i praćenje podataka o EE otpadu kroz Informacioni sistem (ISUO).....	29
3.4. Posljedice neadekvatnog sistema upravljanja EE otpadom na području FBiH	30
3.5. Dodana vrijednost.....	32
4. ZAKLJUČCI REVIZIJE.....	33
4.1. Regulatorni i planski okvir za upravljanje EE otpadom u FBiH zahtijeva dodatna unapređenja	33
4.2. Uspostavljeni nadzor nad funkcionisanjem sistema upravljanja EE otpadom u FBiH još uvijek nije adekvatan	33
4.3. Uspostavljeni sistem izvještavanja nije odgovarajući, a evidentirani podaci u ISUO-u još uvijek nisu potpuni	34
5. PREPORUKE	35
5.1. Preporuke za unapređenje regulatornog i planskog okvira za upravljanje EE otpadom	35
5.2. Preporuke za poboljšanje nadzora nad funkcionisanjem sistema upravljanja EE otpadom	36
5.3. Preporuke za uspostavu odgovarajućeg sistema izvještavanja i evidentiranje podataka u ISUO-u.....	36
6. KOMENTARI NA NACRT IZVJEŠTAJA.....	37
7. LISTA TABELA I GRAFIKONA	39
8. PRILOZI	40
8.1. Pregled nadležnosti u procesu upravljanja otpadom, sa fokusom na EE otpad u FBiH.....	40
8.2. Hronologija propisa iz prethodnih godina i nedostaci.....	41
8.3. Pregled prikupljenih prihoda i utroška sredstava operatera ZEOS eko-sistem 2021-2023.....	42
8.4. Pregled prikupljenih prihoda i utroška sredstava operatera Kim Tec Eko 2021-2023	42
8.5. Pregled plasiranih EE proizvoda, sakupljenog EE otpada i ostvarenih ciljeva za EE otpad	43
8.6. Reference.....	44

I. ZAKLJUČAK NEZAVISNOG REVIZORA

- i. Ured za reviziju institucija u Federaciji Bosne i Hercegovine proveo je reviziju učinka o temi „Upravljanje otpadom od električnih i elektronskih proizvoda“. Cilj revizije bio je ispitati da li su nadležne institucije poduzele potrebne aktivnosti kako bi se osiguralo učinkovito upravljanje ovim otpadom.
- ii. Revizija je provedena u skladu sa Zakonom o reviziji institucija u Federaciji Bosne i Hercegovine („Službene novine FBiH“, broj 22/06), INTOSAI Okvirom profesionalnih objava¹ i metodologijom za reviziju učinka VRI u BiH. Primijenjeni su sljedeći INTOSAI standardi: ISSAI 100 – Osnovni principi revizije javnog sektora, ISSAI 140 – Kontrola kvaliteta za vrhovne revizijske institucije, ISSAI 300 – Principi revizije učinka i ISSAI 3000 – Standard revizije učinka.
- iii. Predmet revizije bile su poduzete aktivnosti nadležnih institucija na blagovremenom osiguranju odgovarajućih regulatornih i planskih pretpostavki za efikasno upravljanje, nadzor, te izvještavanje o upravljanju električnim i elektronskim otpadom. Revidirani subjekti bili su: Federalno ministarstvo okoliša i turizma, Fond za zaštitu okoliša FBiH, Federalna uprava za inspekcijske poslove, kantonalna ministarstva nadležna za oblast zaštite okoliša i kantonalne inspekcije iz Kantona Sarajevo, Hercegovačko-neretvanskog, Zeničko-dobojskog i Unsko-sanskog kantona. Vremenski obuhvat revizije je period 2021-2023. godine.
- iv. Rezultati revizije ukazuju na potrebu za dodatnim aktivnostima nadležnih institucija kako bi se osiguralo učinkovito upravljanje otpadom od električnih i elektronskih proizvoda, te zbrinjavanje većih količina ove vrste otpada.
- v. Zaključci provedene revizije su:
  - Postojeći zakonski i podzakonski propisi zahtijevaju dodatna unapređenja radi uspostave odgovarajućeg sistema upravljanja električnim i elektronskim otpadom i povećanja ciljeva prikupljanja ovog otpada;
  - Inspekcijski nadzor koji se provodi u oblasti upravljanja EE otpadom još uvijek nije adekvatan kako bi osigurao potrebne efekte, a finansijska kontrola operatera sistema nije vršena. Kaznena politika u prethodnom periodu nije osiguravala adekvatno sankcionisanje nepoštovanja propisa u ovoj oblasti;
  - Uspostavljeni Informacioni sistem upravljanja otpadom ne pruža potpune i pouzdane pokazatelje o stvarnim količinama plasiranih, prikupljenih i zbrinutih količina EE otpada i nedovoljno se koristi kao mehanizam za unapređenje upravljanja EE otpadom.
- vi. Unapređenjem funkcionisanja sistema upravljanja otpadom od električnih i elektronskih proizvoda moguće je ostvariti značajnu dodanu vrijednost koja se ogleda u boljoj zaštiti okoliša, smanjenju otpada na odlagalištima, zaštiti zdravlja stanovništva i većoj naplati prihoda od naknada. Implementacijom preporuka revizije stvorili bi se preduslovi za povlačenje sredstava iz fondova EU, te doprinijelo ostvarenju ciljeva održivog razvoja.

Sarajevo, 21. 3. 2025. godine

ZAMJENICA GENERALNOG REVIZORA

Nina Džidić, s.r.

GENERALNI REVIZOR

Mirza Kudić, s.r.

---

¹ Odluka o usvajanju i objavi INTOSAI Okvira profesionalnih objava, „Službene novine FBiH“, broj 17/25. INTOSAI Okvir profesionalnih objava (engl. IFPP) čini tri nivoa objava: INTOSAI principi (INTOSAI-P), Međunarodni standardi vrhovnih revizijskih institucija (ISSAI) i INTOSAI smjernice (GUID).

LISTA SKRAĆENICA

SKRAĆENICA	ZNAČENJE
BiH	Bosna i Hercegovina
EE OTPAD	Otpad od električnih i elektronskih proizvoda
EE PROIZVODI	Električni i elektronski proizvodi
EU	Evropska unija
EUROSTAT	Evropski statistički ured
FBiH	Federacija Bosne i Hercegovine
FMF	Federalno ministarstvo finansija
FMOIT	Federalno ministarstvo okoliša i turizma
FOND	Fond za zaštitu okoliša Federacije BiH
FPUO	Federalni plan upravljanja otpadom
FUZIP	Federalna uprava za inspeksijske poslove
FZS	Federalni zavod za statistiku
HNK	Hercegovačko-neretvanski kanton
IFPP	INTOSAI okvir profesionalnih objava
INTOSAI	Međunarodna organizacija vrhovnih revizijskih institucija
ISSAI	Međunarodni standardi vrhovnih revizijskih institucija
ISUO	Informacioni sistem za upravljanje otpadom
KS	Kanton Sarajevo
UIO BiH	Uprava za indirektno oporezivanje BiH
USK	Unsko-sanski kanton
VRI	Vrhovna revizijska institucija
ZDK	Zeničko-dobojski kanton
ZOUO	Zakon o upravljanju otpadom

PREDGOVOR

Ured za reviziju institucija u Federaciji Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ured za reviziju), u skladu s članom 14. Zakona o reviziji institucija u Federaciji Bosne i Hercegovine,² ima pravo izvršiti pregled ili ispitivanje određenog aspekta poslovanja cijele ili dijela institucije, programa ili aktivnosti u pogledu ekonomičnosti, efikasnosti i efektivnosti kojima ta institucija koristi svoje resurse i o tome izvještavati na način koji određuje ovaj Zakon. U provođenju revizije učinka primjenjuje se INTOSAI Okvir profesionalnih objava i metodologija za reviziju učinka VRI u BiH i sljedeći INTOSAI standardi: ISSAI 100 – Osnovni principi revizije javnog sektora, ISSAI 140 – Kontrola kvaliteta za vrhovne revizijske institucije, ISSAI 300 – Principi revizije učinka i ISSAI 3000 – Standard revizije učinka. Primijenjene smjernice za reviziju učinka su: 3910 – Temeljni pojmovi za reviziju učinka i 3920 – Proces revizije učinka.

Nezavisni smo od subjekata za reviziju u skladu s ISSAI-jem 130 – Etički kodeks, te u skladu s etičkim zahtjevima koji su relevantni za našu reviziju, i ispunili smo ostale etičke odgovornosti u skladu s tim zahtjevima.

Revizija javnog sektora koju obavljaju vrhovne revizijske institucije predstavlja važan faktor u pokretanju promjena u životima građana. Potiče mehanizme odgovornosti, što zauzvrat dovodi do donošenja boljih odluka izvršne i zakonodavne vlasti, kao i dužnosnika koji upravljaju javnim novcem. VRI na ovaj način promovišu efikasnost, odgovornost, efektivnost i transparentnost javne uprave. Nezavisna, efektivna i kredibilna VRI stoga je ključna komponenta demokratskog sistema u kojem odgovornost, transparentnost i integritet predstavljaju neodvojivi dio stabilne demokratije.

Principi revizije učinka, u skladu sa ISSAI-jem 300.11, podrazumijevaju:

- **Princip ekonomičnosti** – svođenje troškova resursa na najmanju moguću mjeru. Korišteni resursi trebaju biti na raspolaganju blagovremeno, u odgovarajućoj količini i uz odgovarajući kvalitet, te po najboljoj cijeni;
- **Princip efikasnosti** – najbolje moguće iskorištavanje raspoloživih resursa. Veza je za odnos korištenih resursa i izlaznih vrijednosti ostvarenih u pogledu količine, kvaliteta i rokova;
- **Princip efektivnosti** – ispunjavanje postavljenih ciljeva i postizanje predviđenih rezultata.

Revizija učinka često obuhvata analizu uslova koje je neophodno osigurati kako bi se mogli poštovati principi ekonomičnosti, efikasnosti i efektivnosti. Ti uslovi mogu obuhvatati praksu i postupke dobrog upravljanja, kojima se osigurava ispravno i blagovremeno obavljanje usluga. Prema potrebi, u obzir treba uzeti i učinak regulatornog ili institucionalnog okvira na efikasnost revidiranih subjekata.³

Pored termina revizija učinka, u stručnoj terminologiji i praksi pojavljuju se i drugi termini, kao što su: revizija uspjeha – uspješnosti, revizija 3E (revizija ekonomičnosti, efikasnosti i efektivnosti) i revizija vrijednosti za novac. Revizija učinka ne samo da pruža inicijativu za unapređenje i bolji učinak, ona promoviše transparentnost i odgovornost rada javnog sektora. Revizija učinka je način da porezni obveznici, investitori, zakonodavna tijela, mediji, kao i cjelokupna javnost, budu informisani o rukovođenju i rezultatima rada institucija javnog sektora.

Institucije javnog sektora nastoje unaprijediti efikasnost u izvršavanju svojih funkcija. U tom smislu, sve više pažnje posvećuje se osiguranju kvalitetnijih usluga, uz permanentno iznalaženje ušteta. Tako, u uslovima ograničenih resursa i kada je evidentan jaz između raspoloživih sredstava i potreba, a posebno u reformskim procesima, u mnogim segmentima javnog sektora revizija učinka dobija poseban značaj.

---

² „Službene novine FBiH“, broj 22/06

³ ISSAI 300.11 – Osnovni principi revizije učinka

REZIME

Ured za reviziju institucija u Federaciji Bosne i Hercegovine proveo je reviziju učinka o temi „Upravljanje otpadom od električnih i elektronskih proizvoda“ s namjerom da ispita da li su nadležne institucije poduzele potrebne aktivnosti kako bi se osiguralo učinkovito upravljanje EE otpadom.

Predmet revizije bile su poduzete aktivnosti nadležnih institucija na blagovremenom osiguranju odgovarajućih regulatornih i planskih pretpostavki za efikasno upravljanje EE otpadom, nadzor, te izvještavanje o upravljanju EE otpadom.

Vremenski obuhvat revizije je period 2021–2023. godine.

Revizijom su obuhvaćeni: Federalno ministarstvo okoliša i turizma, Fond za zaštitu okoliša FBiH, Federalna uprava za inspeksijske poslove, kantonalna ministarstva nadležna za oblast zaštite okoliša i kantonalne inspekcije iz Kantona Sarajevo, Hercegovačko-neretvanskog, Zeničko-dobojskog i Unsko-sanskog kantona.

Regulatorni i planski okvir za upravljanje EE otpadom u FBiH zahtijeva dodatna unapređenja

- Iako su zakonski i podzakonski propisi koji uređuju ovu oblast više puta mijenjani od 2003. godine do danas, pojedina ključna pitanja i dalje nisu dovoljno jasno propisana, što utiče na efikasno upravljanje EE otpadom. Navedeno se, između ostalog, odnosi na: uređivanje nadzora nad implementacijom principa neprofitnosti poslovanja operatera sistema, utvrđivanje udjela sredstava od naknada koji se ulaže u razvoj infrastrukture, propisivanje mogućnosti oduzimanja dozvole u slučajevima nepoštovanja obaveza, propisivanje obaveze transparentnosti prilikom utvrđivanja i utroška naknada, propisivanje odgovornosti za nepropisno izvještavanje, kao i neuključivanje predstavnika nižih nivoa vlasti u relevantna tijela u ovoj oblasti. Sistem upravljanja EE otpadom na nivou kantona nije adekvatno uređen.
- Postavljeni ciljevi prikupljanja, obrade i reciklaže EE otpada niži su od definisanih ciljeva u Direktivi 2012/19/EU. Iako su poduzimane aktivnosti na unapređenju regulative iz oblasti upravljanja otpadom u skladu sa Vladinim Programom aproksimacije, još uvijek postoji prostor za usklađivanje domaćeg zakonodavstva sa pravnom tečevinom EU.
- Strateški i planski dokumenti za upravljanje otpadom na nivou FBiH i kantona nisu blagovremeno doneseni, što uzrokuje kašnjenje u planiranju i realizaciji mjera za unapređenje upravljanja otpadom u FBiH.

Uspostavljeni nadzor nad funkcionisanjem sistema upravljanja EE otpadom u FBiH još uvijek nije adekvatan

- Nadležni inspeksijski organi FBiH i kantona nisu na adekvatan način provodili inspeksijski nadzor nad upravljanjem otpadom od EE proizvoda. Nadzor nije bio sistematično planiran i izvođen, a izrečene inspeksijske mjere nisu bile dovoljno učinkovite da bi osigurale poštovanje propisa. Finansijska kontrola operatera sistema, koju je FUZIP bio dužan obavljati jednom godišnje, nije vršena u revidiranom periodu.
- FMOIT i kantonalna ministarstva nisu koristila informacije o problemima, prikupljene praćenjem stanja u oblasti i nadzorom nad poštovanjem izdatih dozvola, kako bi preduzimala aktivnosti na unapređenju sistema upravljanja EE otpadom. U pojedinim kantonima (HNK i USK) ministarstva nisu izdavala dozvole za upravljanje otpadom komunalnim preduzećima, što nije u skladu s odredbama ZOUO-a.

- Koordinacijska tijela koja je Vlada FBiH formirala za praćenje implementacije Pravilnika o upravljanju otpadom od EE proizvoda nisu blagovremeno sačinjavala godišnje izvještaje i dostavljala ih nadležnim organima i institucijama. Nadležni organi i institucije (Vlada FBiH, FMOIT i FUZIP) po dostavljenim izvještajima nisu poduzimali odgovarajuće mjere.

Uspostavljeni sistem izvještavanja nije odgovarajući, a evidentirani podaci u ISUO-u još uvijek nisu potpuni

- Uspostavljeni Informacioni sistem upravljanja otpadom ne pruža sveobuhvatne i pouzdane podatke o upravljanju otpadom na području BiH/FBiH. Nadležni organi i institucije zaduženi za obavljanje poslova upravljanja EE otpadom nisu provjeravali i uspoređivali podatke iz ISUO-a sa podacima drugih institucija radi kontrole kretanja EE otpada od njegovog nastanka do krajnjeg zbrinjavanja.
- Prijavljene količine plasirane EE opreme kroz ISUO su značajno manje od količina koje je Federalni zavod za statistiku prezentirao na osnovu podataka UIO-a BiH, što ima za posljedicu manje prikupljena sredstva po osnovu naknada za upravljanje EE otpadom, odnosno manje ulaganje u zbrinjavanje EE otpada u FBiH.

II. IZVJEŠTAJ O PROVEDENOJ REVIZIJI

1. UVOD

1.1. Indikacije problema i motiv za provođenje revizije

Upravljanje otpadom je djelatnost od općeg interesa, a nadležni organi i institucije trebaju osigurati da se njenim obavljanjem obezbijedi najmanji rizik po ugrožavanje života i zdravlja ljudi i okoliša. Vlasti u FBiH na svim nivoima su se kroz strateške dokumente, propise i prihvaćene međunarodne obaveze opredijelile za efikasno upravljanje otpadom.⁴

BiH je u decembru 2022. godine dobila **kandidatski status za ulazak u Evropsku uniju, a u martu 2024. je otvorila pregovore o pristupanju EU**. Ovaj proces nameće **obavezu usklađivanja zakonodavstva u području upravljanja otpadom s EU strateškim dokumentima i propisima**. Politika EU o otpadu ima za cilj uspostavljanje kružne ekonomije u kojoj se materijali i resursi održavaju u ekonomiji što je duže moguće i gdje je odlaganje otpada posljednja opcija upravljanja otpadom.⁵ Cilj je da se postigne mnogo viši nivo recikliranja i da se minimizira vađenje dodatnih prirodnih resursa.

Provođenje ove revizije doprinosi ostvarenju sljedećih ciljeva iz Agende 2030 za održivi razvoj: Cilj 3 (Dobro zdravlje i dobrobit), Cilj 6 (Čista voda i kanalizacija), Cilj 8 (Dostojan rad i ekonomski rast), Cilj 11 (Održivi gradovi i zajednice), Cilj 12 (Odgovorna potrošnja i proizvodnja), Cilj 14 (Život ispod vode).

EE otpad je otpadna električna i elektronska oprema, uključujući sklopove i sastavne dijelove, koji nastaju u privredi (industriji, obrtu i slično), zatim otpadna EE oprema nastala u kućanstvima ili u proizvodnim i /ili uslužnim djelatnostima kada je po vrsti i količini slična EE otpadu iz kućanstva.⁶ Prema dostupnim informacijama, otpad od EE proizvoda je jedna od najbrže rastućih vrsta otpada u EU jer se povećava količina EE proizvoda koji se stavljaju na tržište. Primjera radi, na tržištu EE proizvoda došlo je do povećanja plasiranih količina proizvoda, te je u 2021. godini evidentirano 13,5 miliona tona, što je značajno povećanje u odnosu na 2012. godinu kada je bilo 7,6 miliona tona.⁷ Stručnjaci su, u novoj Strategiji zaštite okoliša 2022-2032. godine, dali ocjenu da su postavljeni ciljevi za reciklažu operaterima sistema (specifični ciljevi u izdatim dozvolama) niski i da su ih operateri sistema lako dostizali. Predstudijsko istraživanje je pokazalo da postizanje ciljeva treba uzeti s rezervom, s obzirom na to da podaci o plasiranim EE proizvodima na tržište FBiH prema kojima su i mjereni – nisu potpuni.

Upravljanje otpadom u FBiH definisano je Zakonom o upravljanju otpadom,⁸ kojim se uređuje način i prioriteti upravljanja otpadom, kao i poduzimanje svih neophodnih mjera kako bi se osigurao tretman i odlaganje otpada bez ugrožavanja zdravlja ljudi i bez značajnog rizika po prirodu. U skladu sa ovim Zakonom, **doneseno je 27 provedbenih propisa (uredbi i pravilnika) kojima se detaljnije uređuje upravljanje različitim vrstama otpada**, zatim utvrđuju kriteriji, rokovi i načini upravljanja različitim kategorijama otpada, te kriteriji za obračun i plaćanje naknada po vrstama otpada, kao i način raspodjele prikupljenih sredstava po ovom osnovu. Otpad se, prema osobinama i djelatnostima iz kojih potiče, svrstava u 20 grupa.

⁴ Strategija upravljanja otpadom 2008–2018, i 2022–2032, Program aproksimacije propisa FBiH s pravnom stečevinom EU

⁵ Hemikalije i otpad u Programu 2030, Sarajevo 2020, UN Environment

⁶ Otpad od električnih i elektronskih proizvoda (EE otpad) spada u kategoriju opasnog otpada. Pravilnik o kategorijama otpada sa listama, „Službene novine FBiH“, broj 9/05

⁷ EE otpad, Sakupljač EE otpada, Što je EE otpad? <http://www.eeotpad.com/stojeeotpad.html>

⁸ „Službene novine FBiH“, br. 33/03, 72/09, 92/17 i 72/24

Smanjenje količina otpada za finalno odlaganje uz efikasnije korištenje resursa jedan je od četiri strateška cilja upravljanja otpadom na području FBiH koji su postavljeni u Strategiji zaštite okoliša. Operativni ciljevi, koji doprinose osiguravanju dostizanja ovog strateškog cilja, stavljaju naglasak na odvojeno prikupljanje, ponovnu upotrebu i reciklažu otpada. Odvajanje otpada je još uvijek u začetku u FBiH.⁹ Iako se opasni otpad iz domaćinstava i privrednih aktivnosti zakonski mora odvojeno sakupljati, postoje indicije da se na odlagališta komunalnog otpada odlažu i druge opasne vrste otpada, uključujući i otpad od električnih i elektronskih proizvoda (EE otpad), koji spada u kategoriju opasnog otpada. Posljedica ovakvog načina odlaganja otpada utiče i na brže kapacitiranje deponija i stvara opasnost po okoliš i zdravlje stanovništva. Neadekvatno upravljanje otpadom je prepoznato kao sektor koji značajno učestvuje u ukupnim emisijama stakleničkih plinova, koje su uglavnom rezultat kontinuiranog povećanja otpada na odlagalištima.¹⁰

Polazeći od utvrđenih problema u predmetnoj oblasti, Ured za reviziju institucija u FBiH proveo je reviziju učinka o temi: „Upravljanje otpadom od električnih i elektronskih proizvoda“.

Održivo upravljanje otpadom ne samo da pomaže u zaštiti zdravlja ljudi i okoliša, već igra ključnu ulogu u postizanju ciljeva održivog razvoja, promovisanju ekološke ravnoteže i stvaranju održivih zajednica.

Posebno je značajno učinkovito upravljati svim vrstama otpada, uključujući opasni otpad kroz cijeli životni ciklus otpada.

1.2. Cilj revizije i revizijska pitanja

Cilj revizije je ispitati da li su nadležne institucije poduzele potrebne aktivnosti kako bi se osiguralo učinkovito upravljanje EE otpadom.

Shodno postavljenom cilju, ispitano je sljedeće:

- 1) Da li je uspostavljen odgovarajući regulatorni, strateški i planski okvir za upravljanje EE otpadom?
- 2) Da li je uspostavljen adekvatan nadzor nad funkcionisanjem sistema upravljanja otpadom od EE proizvoda?
- 3) Da li je uspostavljen odgovarajući sistem izvještavanja operatera sistema i operatora prema nadležnim ministarstvima, kao i evidentiranje i praćenje podataka kroz informacijski sistem upravljanja EE otpadom?

1.3. Obim revizije

Predmet revizije bile su preduzete aktivnosti nadležnih institucija na blagovremenom osiguranju odgovarajućih regulatornih i planskih pretpostavki za efikasno upravljanje EE otpadom, nadzor, te izvještavanje o upravljanju EE otpadom.

⁹ Izvještaj o stanju okoliša FBiH, 2022. godine, Fond za zaštitu okoliša FBiH, ISO_FBiH_izvjestaj.pdf (fzofbih.org.ba)

¹⁰ U BiH gotovo da ne postoji reciklaža otpada, stanje u nekim aspektima alarmantno (klix.ba)

U okviru prvog revizorskog pitanja ispitani su relevantni zakonski i podzakonski akti kako bi se utvrdilo da li na adekvatan način regulišu upravljanje EE otpadom. Analizirano je da li postoje nedostaci u regulativi koji bi mogli uticati na neadekvatno upravljanje EE otpadom. Izvršena je usporedba propisanih ciljeva prikupljanja otpada u odnosu na ciljeve utvrđene u EU direktivama. Također, ispitana je regulativa koja uređuje sistem upravljanja EE otpadom u uzorkovanim kantonima (KS, HNK, ZDK i USK), uključujući strateški i planski okvir.

U okviru drugog revizorskog pitanja analizirane su aktivnosti nadležnih institucija u provođenju nadzora nad funkcionisanjem sistema upravljanja otpadom od EE proizvoda. Ispitano je da li FUZIP i nadležni kantonalni inspeksijski organi sistemski planiraju i provode inspeksijski nadzor u ovoj oblasti i da li je on efektivan. Analizirane su aktivnosti FMOIT-a i nadležnih kantonalnih ministarstva kako bi se utvrdilo da li prate stanje u oblasti i poštovanje izdatih dozvola, te da li predlažu i realizuju mjere za unapređenje upravljanja EE otpadom. Pored toga, ispitane su aktivnosti Koordinacijskog tijela za praćenje Pravilnika i blagovremenost izvještavanja o sistemu upravljanja EE otpadom.

U okviru trećeg revizorskog pitanja analizirala se adekvatnost sistema izvještavanja operatera sistema i operatera prema nadležnim ministarstvima, kao i evidentiranje i praćenje podataka obveznika kroz Informacioni sistem upravljanja otpadom kojeg vodi Fond. Ispitano je da li su obveznici izvještavanja blagovremeno, putem informacionog sistema, dostavljali propisane godišnje izvještaje o količini i vrsti EE opreme stavljene na tržište, kao i da li se izdate dozvole u kantonima i obavljeni inspeksijski nadzor blagovremeno evidentiraju u sistemu.

Vremenski obuhvat revizije je 2021-2023. godine.

Revizijom su obuhvaćeni: Ministarstvo okoliša i turizma FBiH, Fond za zaštitu okoliša FBiH, Federalna uprava za inspeksijske poslove, kantonalna ministarstva nadležna za oblast zaštite okoliša¹¹ i kantonalne inspekcije iz Kantona Sarajevo, Hercegovačko-neretvanskog, Zeničko-dobojskog i Unsko-sanskog kantona. Kriterij za odabir subjekata revizije, za federalne institucije je bila njihova nadležnost u oblasti upravljanja EE otpadom, dok su za kantonalne institucije kriteriji bili regionalna zastupljenost i broj stanovnika u ovim kantonima.¹²

Rizik u provođenju predmetne revizije odnosi se na nedovoljnu funkcionalnost ISUO-a za 2021. godinu i nemogućnost provjere prikazanih finansijskih podataka u godišnjim izvještajima o radu operatera sistema. Uvažavajući obimnost predmetne oblasti odabrali smo kombinovani revizijski pristup,¹³ kako bismo sagledali najznačajnije probleme u ovoj oblasti, uzroke i posljedice uspostavljenog sistema upravljanja EE otpadom.

1.4. Kriteriji revizije

Prilikom formulisanja kriterija revizije korištena je regulativa relevantna za oblast upravljanja otpadom u FBiH, dokumenti i izvještaji nadležnih institucija, kao i obaveze koje proizilaze iz strateških dokumenata o upravljanju otpadom.¹⁴

---

¹¹ Ministarstvo komunalne privrede, infrastrukture, prostornog uređenja, građenja i zaštite okoliša KS i Ministarstvo trgovine, turizma i zaštite okoliša HNK, Ministarstvo za prostorno uređenje, promet i komunikacije i zaštitu okoline ZDK, Ministarstvo za građenje, prostorno uređenje i zaštitu okoliša USK

¹² Prema procjeni FZS-a, na području FBiH je 30. 6. 2024. godine živjelo 2.144.748 stanovnika, od čega na području KS-a 421.531 stanovnika (ili 19,65%), HNK 211.251 (ili 9,85%), USK 259.586 (12,10%) i ZDK 349.477 (16,29%) Izvor podataka: <https://fzs.ba/index.php/procjena-broja-stanovnika/>

¹³ Revizijski pristup usmjeren na sistem ispituje pravilno funkcionisanje upravljačkih sistema. Pristup usmjeren na rezultat procjenjuje da li su postignuti ciljevi kako je planirano, odnosno da li programi i usluge funkcionišu u skladu sa planom. U okviru pristupa usmjerenog na problem ispituju se, verifikuju i analiziraju uzroci posebnih problema ili odstupanja od revizijskih kriterija.

¹⁴ ZOUO, Pravilnik o upravljanju otpadom od EE proizvoda, Federalna strategija zaštite okoliša 2022-2032., planovi upravljanja otpadom, Zakon o organizaciji organa uprave u FBiH, Uredba o kriterijima za obračun i način plaćanja naknada za proizvode koji nakon upotrebe postaju ambalažni otpad i električni i elektronski otpad, Uredba o obavezama dostavljanja godišnjeg izvještaja o ispunjenju uvjeta iz dozvole za upravljanje otpadom, Izvještaj o stanju okoliša FBiH, 2022. godina, Izvještaji Koordinacionog tijela za praćenje implementacije Pravilnika o upravljanju otpadom od električnih i elektronskih proizvoda u Federaciji Bosne i Hercegovine za obračunsku 2021, 2022. i 2023. godinu

Shodno navedenom, revizijski kriteriji formulisani su za svako revizijsko pitanje na sljedeći način:

➤ **Kriteriji za prvo revizijsko pitanje:**

- postojeći regulatorni okvir je adekvatno uredio organizaciju sistema upravljanja EE otpadom;
- ciljevi prikupljanja i preuzimanja otpada od EE proizvoda definisani su u skladu sa direktivama EU;
- blagovremeno su donesene strategije i planski dokumenti koji uređuju sistem upravljanja EE otpadom FBiH i kantona, sa utvrđenim ciljevima, mjerama, rokovima i indikatorima za mjerenje učinka.

➤ **Kriteriji za drugo revizijsko pitanje:**

- nadležni federalni i kantonalni inspekcijski organi sistematično su planirali i provodili inspekcijski nadzor nad upravljanjem EE otpadom;
- FMOIT i kantonalna ministarstva su pratila i nadzirala upravljanje EE otpadom i poštovanje izdatih dozvola, te su predlagala i provodila mjere za unapređenje oblasti;
- Koordinacijsko tijelo za praćenje implementacije Pravilnika o upravljanju otpadom od EE proizvoda blagovremeno je sačinjavalo godišnje izvještaje, a nadležne institucije su preduzimale odgovarajuće mjere na osnovu izvještaja.

➤ **Kriteriji za treće revizijsko pitanje:**

- osiguran je adekvatan način izvještavanja operatera sistema i operatora prema nadležnim ministarstvima;
- Informacioni sistem upravljanja EE otpadom osigurava sveobuhvatne i pouzdane podatke.

1.5. Izvori podataka i metodologija

Podaci potrebni za provođenje revizije prikupljeni su kombinovanjem različitih metoda, kao što su: analiza zvaničnih izvještaja nadležnih institucija, upitnik, intervju, pregled i analiza dokumentacije, komparativna metoda (poređenje s praksama zemalja iz okruženja) i dr.

Primarni izvori podataka bili su: popunjeni upitnici i intervjui sa subjektima revizije, te zakonska i podzakonska regulativa. Također, korišteni su sekundarni izvori podataka kako bi se obuhvatile sve relevantne perspektive (viđenja) predmeta revizije. U tom smislu, koristili smo informacije dobivene analizom zakonske i podzakonske regulative, strateških dokumenata, planova, izvještaja, stručnih studija, statističkih podataka i međunarodnih publikacija, te druge dostupne informacije i izvještaje iz predmetne oblasti.

Putem upitnika prikupljeni su podaci od FMOIT-a, Fonda, četiri uzorkovana kantonalna ministarstva nadležna za oblast okoliša (KS, HNK, ZDK i USK) i nadležnih inspekcijskih organa FBiH i uzorkovanih kantona.

Obavljene su posjete i intervjui sa predstavnicima FMOIT-a, Fonda, Ministarstva komunalne privrede, infrastrukture, prostornog uređenja, građenja i zaštite okoliša KS, dok su sa predstavnicima ostalih kantonalnih ministarstava i inspekcija obuhvaćenih revizijom, pored upitnika, obavljeni i telefonski intervjui i online komunikacija.

Za provođenje revizije korišteni su podaci i komunalnih preduzeća¹⁵ u dijelu planiranih i prikupljenih količina EE otpada i njegove predaje operaterima sistema, kako je to predviđeno zakonskim propisima. Upitnik je poslan i Gradu Mostaru radi dobivanja potrebnih informacija o organizaciji upravljanja otpadom na njihovom području, dok su telefonski intervjui obavljeni sa predstavnicima Grada Mostara i JP-a Komunalno Mostar. Korišteni su i podaci prikupljeni od FZS-a.

Održana je i fokus grupa na kojoj su učestvovali svi revidirani subjekti, kojom prilikom su prodiskutovani preliminarni nalazi i razmijenjene informacije o provedenoj reviziji.

---

¹⁵ KJKP „Rad“ Sarajevo, tri komunalna preduzeća sa područja Grada Mostara,¹⁵ preduzeća ALBA Zenica d.o.o. Zenica i JKP Komrad d.o.o. iz Bihaća

2. OPIS OBLASTI

2.1. Pravni okvir relevantan za predmet revizije

U skladu sa ustavnom organizacijom BiH, federalna i kantonalna vlast nadležne su za politiku zaštite čovjekove okoline, u okviru čega je i upravljanje otpadom, odnosno upravljanje EE otpadom.

Propisi relevantni za oblast revizije uzeti u obzir u toku glavne studije su:

- **Zakon o zaštiti okoliša**¹⁶ uređuje načela zaštite okoliša, nadležnost u oblasti zaštite okoliša, informisanje i obrazovanje o okolišu, pristup informacijama o okolišu i učešće javnosti u oblasti zaštite okoliša, planiranje zaštite okoliša, stratešku procjenu uticaja na okoliš, uspostavljanje standarda kvaliteta okoliša, procjenu uticaja na okoliš, okolinsku dozvolu, sprečavanje nesreća velikih razmjera, finansiranje zaštite okoliša, građansku odgovornost za štetu u okolišu, sistem ekološkog označavanja i upravljanja okolišem, međuentitetsku saradnju u oblasti zaštite okoliša, upravni i inspekcijski nadzor i prekršajne odredbe.
- **Zakon o upravljanju otpadom**¹⁷ reguliše aktivnosti upravljanja otpadom: određuje osnovne principe upravljanja otpadom, podstiče sprečavanje nastajanja otpada, reciklažu, ponovno korištenje i upotrebu otpada za dobivanje energije. Zakon obuhvata sve kategorije otpada (osim radioaktivnog, otpadnih voda i gasovitih otpada koji se emituju u zrak) i upravljanje operacijama i instalacijama u neposrednoj funkciji upravljanja otpadom. Između ostalog, uređuje kategorije otpada i sve vrste djelatnosti u upravljanju otpadom, operacije i postrojenja.
- **Zakon o Fondu za zaštitu okoliša FBiH**¹⁸ kojim se utvrđuje ustrojstvo, organizacija, upravljanje i rukovođenje Fondom, imovina i poslovanje Fonda, izvori, namjena i način korištenja sredstava Fonda, te uređuju druga pitanja u vezi s pribavljanjem i upravljanjem sredstvima Fonda.
- **Zakon o organizaciji organa uprave**,¹⁹ između ostalog, propisuje da se određeni upravni i stručni poslovi iz nadležnosti organa uprave mogu povjeravati na vršenje pravnim licima kada je to prikladno i kada se time postiže efikasnije ostvarivanje određenih prava i obaveza građana i pravnih lica. Povjeravanje javnih ovlaštenja drugim pravnim licima vrši se federalnim zakonom za upravne i stručne poslove iz nadležnosti federalnih organa uprave, a zakonom kantona kada se radi o tim poslovima iz nadležnosti kantonalnih organa uprave, dok se odlukom gradskog, odnosno općinskog vijeća povjeravanje javnih ovlaštenja može vršiti za određene upravne i stručne poslove iz djelokruga lokalne samouprave grada, odnosno općine.
- **Pravilnik o upravljanju otpadom od električnih i elektronskih proizvoda**²⁰ kojim se uređuju: način, postupak i pravila za stavljanje u promet električnih i elektronskih proizvoda, uspostava sistema upravljanja otpadom od električnih i elektronskih proizvoda, i to preuzimanja, sakupljanja, obrade/reciklaže, izvoza, privremenog skladištenja i drugih aktivnosti upravljanja otpadom od električnih i elektronskih proizvoda i njegovih dijelova (u daljnjem tekstu: otpadna oprema) i rad tog sistema, a sve s ciljem postizanja elemenata cirkularne ekonomije. U revidiranom periodu (2021–2023) primjenjivana su dva pravilnika, i to Pravilnik o upravljanju otpadom od EE proizvoda („Službene novine FBiH“, br. 87/12, 107/14, 8/16, 79/16 i 12/18) i novi Pravilnik donesen u 2023. godini.

---

¹⁶ „Službene novine FBiH“, broj 15/21

¹⁷ „Službene novine FBiH“, br. 33/03, 72/09 i 92/17

¹⁸ „Službene novine FBiH“, broj 33/03

¹⁹ Član 26. Zakona o organizaciji organa uprave, „Službene novine FBiH“, broj 35/05

²⁰ „Službene novine FBiH“, br. 87/12, 107/14, 8/16, 79/16 i 12/18 – vrijedio sve do novog Pravilnika donesenog u 2023. godini „Službene novine FBiH“, broj 23/23 – koji je stupio na snagu u aprilu 2023. godine.

- U revidiranom periodu za upravljanje EE otpadom primjenjivana su dva pravilnika, i to jedan u periodu 2021-2022. i drugi od 2023. godine.
- **Federalna strategija zaštite okoliša 2022-2032.**²¹ je temeljni strateški dokument koji, između ostalog, obuhvata i tematsku oblast upravljanja otpadom. Strategija je dokument koji utvrđuje prioritete i mjere s ciljem poboljšanja stanja okoliša, ublažavanja i smanjenja uticaja klime i jačanja otpornosti na klimatske promjene, bolje usaglašenosti propisa sa propisima EU i međunarodnim sporazumima u oblasti okoliša, efikasnije upravljanje sektorom okoliša, osiguranje boljih javnih usluga u oblastima kao što su upravljanje vodom i upravljanje otpadom, a integrirana su i pitanja ravnopravnosti spolova, društvene jednakosti i siromaštva.
- **Federalna strategija upravljanja otpadom 2008-2018. godine** kojom je definisana politika i strateške smjernice zasnovane na općim načelima Evropske unije transponiranim kroz ZOUO FBiH.
- **Federalni plan upravljanja otpadom 2012-2017. godine**²² predstavlja krovni Plan Federacije BiH, koji je, pored Strategije upravljanja otpadom FBiH 2008-2018. godine, osnova razvoja kantonalnih i općinskih planova upravljanja otpadom kojima se definiira upravljanje svim vrstama otpada, dok se kapaciteti za pojedine vrste otpada planiraju na entitetskom nivou.
- **Uredba o informacionom sistemu upravljanja otpadom**²³ kojom su utvrđeni nosioci aktivnosti na uspostavi informacionog sistema za upravljanje otpadom, organizacija, struktura i način vođenja informacionog sistema, faze i rokovi planiranja i uspostavljanja IS-a, uloga i obaveze svih korisnika/subjekata, kao i dostupnost podataka IS-a.
- **Uredba o kriterijima za obračun i način plaćanja naknada za proizvode koji nakon upotrebe postaju ambalažni otpad i EE otpad**²⁴ kojom se utvrđuju kriteriji za obračun i način plaćanja naknada za proizvode koji nakon upotrebe postaju ambalažni otpad i EE otpad, način i rokovi dostavljanja godišnjeg izvještaja, obveznici plaćanja naknade, kriteriji za obračun, visinu, način obračunavanja i plaćanja naknade, definišu se uloge i odgovornosti učesnika u sistemu, nadzor nad provođenjem uredbe te kaznene odredbe.
- **Uredba o načinu raspodjele i ulaganja prikupljenih naknada za ambalažu i EE proizvode**²⁵ kojom se utvrđuje način raspodjele i ulaganja prikupljenih naknada za upravljanje otpadom i uslovi za dodjelu sredstava.
- **Ostali podzakonski akti** koji bliže uređuju pitanja upravljanja EE otpadom: uredbe, pravilnici i planovi koji su doneseni na osnovu zakonskih propisa na nivou FBiH i kantona.
- Pored zakonske regulative analizirana je i Direktiva 2012/19/EU o upravljanju EE otpadom koja daje smjernice za poboljšanje okolišne učinkovitosti svih subjekata uključenih u životni ciklus EE proizvoda i uređenje nacionalnih zakonodavstava u kojima je primijenjeno načelo „odgovornosti proizvođača”.

2.2. Organizacija i nadležnosti u vezi s predmetom revizije

Organizacija upravljanja EE otpadom u FBiH uređena je Zakonom o upravljanju otpadom FBiH, Zakonom o zaštiti okoliša, Pravilnikom o upravljanju otpadom od EE proizvoda i ostalim podzakonskim propisima, što je prikazano u narednom grafikonu.

---

²¹ <https://fzofbih.org.ba/wp-content/uploads/2019/08/Strategija-zastite-okolisa-FBiH.pdf>

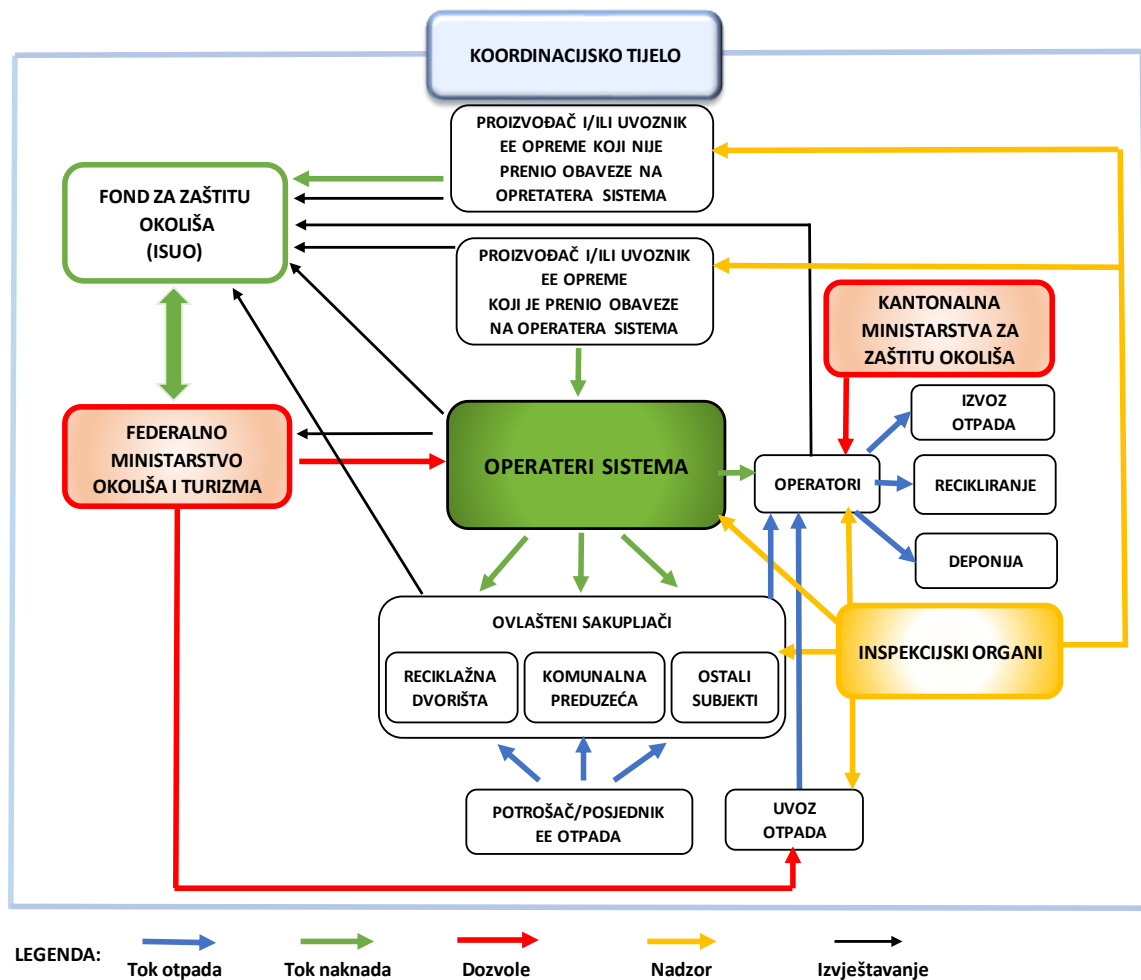
²² <https://fzofbih.org.ba/wp-content/uploads/2019/08/Federalni-plan-upravljanja-otpdom-2012-2017.pdf>

²³ „Službene novine FBiH”, broj 97/18

²⁴ „Službene novine FBiH”, broj 104/22

²⁵ „Službene novine FBiH”, broj 104/22

Grafikon 1: Organizacijska shema sistema upravljanja EE otpadom

Izvor: Ured za reviziju institucija u FBiH na osnovu kompilacije podataka iz propisa i Federalnog plana upravljanja otpadom za 2012-2017. godinu

Federalno ministarstvo okoliša i turizma je, između ostalog, nadležno za: pripremu, izradu i praćenje provođenja propisa, strateških i planskih dokumenata za upravljanje otpadom, izdavanje dozvole operaterima sistema za upravljanje EE otpadom, koordinaciju uspostave operativnog sistema za upravljanje pojedinim vrstama otpada, uključujući i EE otpad, koordinaciju i vođenje baze podataka za pojedine vrste otpada; u saradnji s Fondom radi na uspostavi informacionog sistema za otpad, te usklađivanje važećih pravnih propisa iz oblasti upravljanja otpadom sa propisima EU.

Operateri sistema, po principu „produžene odgovornosti“, imaju ključnu ulogu za realizaciju ciljeva koje su dužni ispuniti prema Pravilniku o upravljanju otpadom od EE proizvoda, a odnose se na sakupljanje i preuzimanje otpadne EE opreme, te ispunjenje specifičnih ciljeva koji se odnose na preradu otpadne opreme, ulaganje u infrastrukturu i projekte za podizanja svijesti građana. Operateri sistema su dužni obezbijediti mogućnost preuzimanja otpadne EE opreme u svim kantonima na način da putem ovlaštenih sakupljača redovno i besplatno preuzimaju otpadnu EE opremu iz domaćinstava, koju sakupljaju komunalna preduzeća, kao posebno sakupljenu frakciju komunalnog otpada. Isto tako su dužni otpadnu opremu iz domaćinstava besplatno preuzimati na reciklažnom dvorištu i od distributera koji prodaju EE opremu domaćinstvima. Shodno Pravilniku o upravljanju otpadom od EE proizvoda, operateri sistema ne mogu imati vlastitu infrastrukturu za upravljanje otpadom, osim osnovne opreme za sakupljanje, pa tako EE otpad zbrinjavaju angažujući druge privredne subjekte (operatore za upravljanje otpadom). Dužni su pomoći komunalnom preduzeću u jačanju sakupljačke infrastrukture i nadoknadi troškova sakupljanja.²⁶

²⁶ Član 20. stav 3. Pravilnika o upravljanju otpadom od EE proizvoda

FMOIT je, za područje FBiH, izdao dozvole dvojici operatera sistema, i to:

- ZEOS eko-sistem d.o.o. Sarajevo – dozvola izdata 2018. godine, za period 2018–2022. godine, i nova koja je izdata 23. 12. 2022. za period 2022–2027. godine;²⁷
- Kim Tec Eko d.o.o. Vitez – dozvola izdata 2019. za period 2019 – 2023. godina i nova koja je izdata 26. 12. 2023. godine za period 2024 – 2028. godina.²⁸

Kantonalna ministarstva nadziru skupljanje, transport, tretman, odlaganje svih vrsta otpada, pripremaju kantonalne planove upravljanja otpadom, učestvuju u izradi zakona i drugih propisa iz oblasti upravljanja otpadom i izdaju dozvole za upravljanje otpadom. U FBiH odvoz otpada je u nadležnosti općina.²⁹ Kantoni, odnosno kantonalna ministarstva su dužna učestvovati u sistemu sakupljanja otpadne EE opreme, planirati dovoljan broj lokacija za sakupljanje otpadne EE opreme, unositi u Informacioni sistem za upravljanje otpadom (ISUO) podatke o izdatim dozvolama za upravljanje otpadom i okolinskim dozvolama i pratiti unesene podatke u ISUO subjekata kojima su izdali dozvole iz njihove nadležnosti. Također, kantoni su dužni u izdate dozvole unijeti član koji obavezuje korisnika dozvole da podatke o nastanku i kretanju otpada unosi u ISUO.

Fond³⁰ je pravni subjekt sa javnim ovlaštenjima koji organizuje upravljanje EE otpadom, u skladu sa odredbama Pravilnika o upravljanju otpadom od EE proizvoda. U okviru navedenog, ističemo da Fond vodi Informacioni sistem za upravljanje otpadom za područje FBiH (ISUO FBiH). U skladu s članovima od 1. do 4. Zakona o zaštiti okoliša, Fond je također nadležan za prikupljanje i distribuciju finansijskih sredstava za zaštitu okoliša na teritoriji FBiH, koja se trebaju koristiti za podršku u ostvarivanju zadataka što proizilaze iz obaveza i odgovornosti prema međunarodnoj zajednici iz oblasti zaštite okoliša.

Komunalna preduzeća su trebala uspostaviti linije za odvojeno sakupljanje različitih vrsta otpadne opreme u saradnji sa operaterom sistema. Komunalna preduzeća imaju mogućnost da sarađuju sa operaterima sistema na ispunjavanju propisanog cilja koji se odnosi na izdvajanje otpadne EE opreme iz komunalnog otpada. Operateri sistema su imali obavezu pomoći komunalnim preduzećima u jačanju sakupljačke infrastrukture i nadoknadi troškova sakupljanja. Komunalna preduzeća su obavezna redovno unositi podatke o sakupljenom, odvojenom, obrađenom, recikliranom, odloženom i predatom otpadu na dalju obradu kroz Informacioni sistem.³¹ Komunalno preduzeće mora predati otpadnu EE opremu iz domaćinstva sakupljaču ili sakupljačima, koji rade sa operaterom sistema.

Preduzeća (operatori) koja se bave sakupljanjem, transportom, reciklažom ili obnovom otpada, energetske korištenjem, izvozom, konačnim odlaganjem otpada, koja u ime operatera sistema upravljaju otpadom, sa operaterom sistema potpisuju ugovor kojim regulišu međusobne odnose. Sva preduzeća su dužna unositi podatke u Informacioni sistem putem kojeg će se dokazivati ciljevi za sakupljanje i reciklažu te ostale aktivnosti upravljanja otpadom.

Sakupljači EE otpada su pravna lica koja sakupljaju EE otpad i mogu biti komunalna preduzeća i ostali subjekti, koji posjeduju dozvolu za upravljanje otpadom. Ovlašteni sakupljači dužni su predati sakupljeni EE otpad operateru sistema.

Inspeksijski nadzor nad provođenjem odredbi Pravilnika o upravljanju EE otpadom, na osnovu Zakona, vrše inspektori Federalne uprave za inspeksijske poslove (FUZIP), kao i kantonalnih uprava za inspeksijske poslove.

---

²⁷ Vlasnička struktura operatera sistema ZEOS eko-sistem d.o.o. Sarajevo 31. 12. 2023. godine: ZEOS d.o.o. Ljubljana 96%; General servis d.o.o. 2%; Gorenje commerce d.o.o. i Mercator BH d.o.o. po 1%

²⁸ Vlasnička struktura operatera sistema Kim Tec Eko d.o.o. Vitez: KimTec d.o.o. Vitez 94,75%, Omega d.o.o. Živinice 2%, Fis d.o.o. Vitez 2%, Economic d.o.o. Vitez 1% i Mihajlović d.o.o. Bijeljina 0,25%

²⁹ Kantonalni propisi relevantni za upravljanje otpadom

³⁰ Fond je finansijska organizacija koja ima svojstvo pravnog lica i upisuje se u sudski registar. Osnovan je Zakonom o Fondu za zaštitu okoliša kojim se utvrđuje ustrojstvo, organizacija, upravljanje i rukovođenje, imovina i poslovanje, izvori, namjena i način korištenja sredstava Fonda, te uređuju druga pitanja u vezi s pribavljanjem i upravljanjem sredstvima Fonda.

³¹ Član 20. novog Pravilnika

Koordinacijsko tijelo za praćenje implementacije Pravilnika o upravljanju otpadom od EE proizvoda imenuje Vlada FBiH. Ono razmatra napredovanje sistema upravljanja otpadom, ulaganje u razvoj kapaciteta za sortiranje i reciklažu, periodične i godišnje finansijske izvještaje operatera sistema propisane na obrascu koji se nalazi u prilogu Vladine Uredbe, kao i godišnje izvještaje ovlaštenih operatera sistema za upravljanje otpadom, izvještaje FUZIP-a i Fonda. (Pregled nadležnosti u procesu upravljanja otpadom, sa fokusom na EE otpad u FBiH, nalazi se u Prilogu 7.1. Izvještaja.)

2.3. Značaj zbrinjavanja EE otpada

Zbrinjavanje EE otpada ima značajan ekološki, ekonomski i zdravstveni značaj. U pogledu zaštite okoliša dovodi do smanjenja zagađenja jer EE otpad sadrži opasne materijale poput olova, žive, kadmija i broma. Ako se nepravilno zbrinjava, ove tvari mogu dospjeti u zemlju, vodu i zrak, uzrokujući ozbiljno zagađenje. Također dovodi do očuvanja prirodnih resursa jer recikliranje EE otpada omogućava ponovnu upotrebu vrijednih materijala kao što su zlato, srebro, bakar i plastika, čime se smanjuje potreba za eksploatacijom prirodnih resursa. U pogledu ekonomskih prednosti dovodi do smanjenja troškova jer se korištenjem recikliranih materijala smanjuju troškovi proizvodnje novih uređaja, te stvaraju nova radna mjesta u sektoru reciklaže i pravilnog zbrinjavanja EE otpada (poslovi sakupljanja, obrade i reciklaže otpada). Zdravstveni značaj zbrinjavanja EE otpada se ogleda u povećanoj zaštiti zdravlja ljudi jer opasni materijali u EE otpadu mogu uzrokovati ozbiljne zdravstvene probleme, uključujući respiratorne bolesti, probleme s bubrezima, pa čak i rak. Pravilno zbrinjavanje smanjuje rizik od izloženosti ovim štetnim tvarima. Adekvatno upravljanje EE otpadom doprinosi očuvanju okoliša, ekonomskom razvoju i zaštiti ljudskog zdravlja, čineći ga ključnim aspektom održivog razvoja.

2.4. Primjena principa produžene odgovornosti proizvođača u EU

Upravljanje otpadom od EE proizvoda u EU regulirano je Direktivom o otpadnoj električnoj i elektronskoj opremi (Direktiva 2012/19/EU) i njenim izmjenama i dopunama (Direktiva 218/849/EU). U skladu sa odredbama ovih direktiva, svaka država članica je dužna osigurati provedbu principa „produžene odgovornosti proizvođača“ i na toj osnovi postići minimalnu stopu prikupljanja godišnje količine EE otpada do 2016. godine u iznosu od 45%, a od 2019. godine 65% plasirane količine EE proizvoda na tržište.

Propisima koji uređuju upravljanje EE otpadom u FBiH definisana je primjena principa „produžene odgovornosti proizvođača“. Države primjenjuju principe produžene odgovornosti EE proizvođača tako što osiguravaju da oni snose pune troškove prikupljanja, obrade, upotrebe i ekološki prihvatljivog odlaganja EE otpada iz privatnih domaćinstava i drugih izvora. Odgovornost za obradu odvojeno prikupljenog EE otpada spada na proizvođača, dopuštajući mu da provede individualna rješenja za obradu ili da se pridruži kolektivnim programima (putem operatera sistema).

Ključni faktori koji čine razliku i utiču na učinkovitost uspostavljenih shema produžene odgovornosti proizvođača uključuju, između ostalog, broj organizacija odgovornih proizvođača koje djeluju na tržištu (konkurentne ili monopolističke sheme), pravni karakter (profitne ili neprofitne) i različite vrste vlasničkih struktura (u vlasništvu proizvođača, pod kontrolom proizvođača, nezavisno i/ili stepen vertikalne integracije). Modaliteti nadzora organizacija produžene odgovornosti proizvođača značajno se razlikuju. U nekim državama nadzor organizacija se rigorozno provodi, dok u je u drugim prisutan nedostatak javnih informacija, jer nije jasno definiran subjekt zadužen za nadzor.

U većini država članica EU odgovornost proizvođača za EE otpad se provodi putem višestrukih konkurentskih operatera sistema, dok se pet zemalja odlučilo za monopolistički sistem putem jednog operatera sistema (Belgija, Holandija, Luksemburg, Švicarska i Kipar). Mađarska i Hrvatska su jedine države

na evropskom tržištu bez operatera sistema jer naplaćuju naknade za upravljanje EE otpadom putem države.³²

Prema podacima EUROSTAT-a, u državama članicama EU je u 2022. godini stavljeno na tržište oko 14,4 miliona tona EE proizvoda, dok je prikupljeno oko 5 miliona tona i obrađeno 4,9 miliona tona EE otpada. Prema preračunatim podacima, u EU je u 2022. godini prikupljeno 11,2 kg EE otpada po stanovniku. Stopa prikupljanja EE otpada u EU je u 2022. godini iznosila 40,1%.³³ Među državama članicama EU, njih 14 je premašilo cilj prikupljanja od 45%,³⁴ a dvije države³⁵ su ostvarile stopu blizu tog cilja. Bugarska, Latvija i Slovačka postigle su cilj prikupljanja 65% otpadne EE opreme.³⁶

2.5. Informacioni sistem upravljanja otpadom u FBiH (ISUO)

ZOUO FBiH, relevantni podzakonski akti i Strategija zaštite okoliša FBiH 2008-2018. godine definisali su potrebu uspostave ISUO-a FBiH koji će sveobuhvatno prikupljati podatke na svim nivoima (odozdo prema gore) za sve kategorije otpada, i to ne samo o nastanku otpada, već i o njegovom kretanju i svim akterima u sistemu upravljanja otpadom, uključujući i informacije tehničkog, pravnog, institucionalnog i finansijskog karaktera.

Prema Uredbi o informacionom sistemu upravljanja otpadom,³⁷ ISUO treba da daje kompletnu informaciju o integralnom sistemu upravljanja otpadom (informacije o količinama otpada, infrastrukturi, legalnim i nekontroliranim odlagalištima, shemama prikupljanja otpada i sl.), te da sadrži elektronsku (e) bazu podataka o svim kategorijama otpada, subjektima upravljanja otpadom, proizvođačima otpada, praćenju tokova otpada, kao i proizvoda koji nakon upotrebe postaju posebne kategorije otpada, ali i preduslove za nadzor nad provođenjem mjera i aktivnosti zaštite okoliša i praćenje ostvarenja ciljeva održivog razvoja. Fond je bio nosilac aktivnosti na uspostavljanju, organizaciju i vođenju ISUO FBiH koji je pušten u operativnu upotrebu 1. 1. 2021. godine. Prema Uredbi o informacionom sistemu upravljanja otpadom, obveznici izvještavanja (tj. obveznici registracije i direktnog unosa podataka) u informacioni sistem su:

- 1) javna i privatna komunalna preduzeća, sakupljači otpada, recikleri, uvoznici i izvoznici otpada, deponije, operatori postrojenja za obradu otpada, subjekti koji upravljaju zelenim otocima i reciklažnim dvorištima, subjekti koji proizvode gorivo iz otpada ili koriste otpad kao gorivo;
- 2) subjekti koji kao rezultat svoje djelatnosti ili proizvodnog procesa proizvode otpad;
- 3) proizvođači, uvoznici i distributeri EE proizvoda.

---

³² Report Analysis of Extended Producer Responsibility Schemes, Assessing the performance of selected schemes in European and EU countries with a focus on WEE, waste packaging and waste batteries; Julian Ahlers, Morton Hemkhaus, Sophia Hibler, Jürgen Hannak, 2021

³³ Mjereno kao težina prikupljenog EE otpada u odnosu na prosječnu težinu EE opreme stavljene na tržište u prethodne tri godine, tj. 2019-2021. godine

³⁴ Bugarska, Latvija, Slovačka, Češka, Poljska, Finska, Irska, Austrija, Belgija, Litvanija, Švedska, Hrvatska, Rumunija i Lihtenštajn

³⁵ Španija i Francuska

³⁶ Statistika otpada – električna i elektronička oprema, EUROSTAT, oktobar 2024. godine,

https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Waste_statistics_-_electrical_and_electronic_equipment

³⁷ „Službene novine FBiH“, broj 97/18

3. NALAZI REVIZIJE

Nalazi koji se prezentiraju u ovom poglavlju rezultat su analiziranja i procjene konkretnih revizijskih dokaza i njihovog odnosa spram revizijskih kriterija, i strukturirani su u odnosu na revizijska pitanja.

3.1. Regulatorni i planski okvir za upravljanje EE otpadom u FBiH

3.1.1. Adekvatnost regulatornog okvira koji uređuje sistem upravljanja EE otpadom u FBiH i njegova usaglašenost sa zakonodavstvom EU

Zakonom o upravljanju otpadom (u daljnjem tekstu ZOUO) koji je donesen 2003. godine uređena su osnovna pitanja od značaja za upravljanje otpadom.³⁸ Nakon donošenja osnovnog Zakona, više puta su vršene njegove izmjene i dopune, kao i izmjene i dopune podzakonskih akata i donošenje novih³⁹ (detaljnije u prilogu 7.2.).

Nakon izvršenih izmjena i dopuna ZOUO-a, uključujući i posljednje iz 2024. godine,⁴⁰ te donesenih podzakonskih akata, i dalje postoji prostor za unapređenje oblasti upravljanja EE otpadom.

Najznačajniji nedostaci u propisima utvrđeni revizijom odnose se na neadekvatno regulisanje u dijelu:

- **nadzora nad principom neprofitnosti poslovanja operatera sistema.** Navedeni princip od operatera sistema zahtijeva da se eventualna ostvarena dobit treba isključivo koristiti za obavljanje i razvoj osnovne djelatnosti operatera sistema, i da se ne može isplaćivati vlasnicima operatera sistema.⁴¹ Međutim, postojećim propisima **nije definisan nadzor nad poštivanjem ovog principa;**
- **određivanja udjela sredstava koje operateri sistema moraju od prikupljenih naknada uložiti u razvoj infrastrukture, kao i maksimalnog procenta koji mogu utrošiti za administrativne potrebe.** Navedeno može imati za posljedicu nedovoljna ulaganja u infrastrukturu za prikupljanje otpada, a samim tim i manje količine prikupljanja otpada od EE proizvoda;
- **naknada koje operateri sistema samostalno utvrđuju i naplaćuju.** Naime, ove naknade moraju biti jednake za sve ugovorne obveznike, a organizacija operatera sistema mora biti strukturirana na način da se izbjegne sukob interesa sa pravnim i fizičkim licima koja mu pružaju usluge i koja od njega primaju finansijsku nadoknadu.⁴² **Utvrđeno je da Pravilnikom nije definisano na koji način se osigurava primjena ovih odredbi, što može dovesti do privilegiranog tretmana određenih ugovornih obveznika prikupljanja otpada u odnosu na druge.**⁴³

³⁸ Član 2. ZOUO-a: Cilj ovog Zakona je podsticanje i obezbjeđenje najvažnijih uslova radi sprečavanja nastajanja otpada, prerade otpada za ponovnu upotrebu i reciklaže, izdvajanje sirovinskog materijala i njihovo korištenje za proizvodnju energije i sigurno odlaganje otpada.

³⁹ Prvi Pravilnik o upravljanju otpadom od EE proizvoda donesen je 2012. godine („Službene novine FBiH“, broj 87/12); mijenjan je 2014. godine, 2016. i 2018. i primjenjivao se do 2022, te je zatim donesen potpuno novi Pravilnik o upravljanju otpadom od EE proizvoda, Uredba o kriterijima za obračun i način plaćanja naknada za proizvode koji nakon upotrebe postaju ambalažni i električni i elektronski otpad i Uredba o načinu raspodjele i ulaganja prikupljenih naknada za ambalažu i EE proizvoda.

⁴⁰ Zakon o izmjenama i dopunama ZOUO („Službene novine FBiH“, broj 72/24)

⁴¹ Član 15. novog Pravilnika i član 12. Pravilnika iz 2012. godine

⁴² Član 13. stav 6. i 8. Pravilnika

⁴³ Javno objavljivanje naknada operatera sistema nije bila propisana obavezno do 2023. godine, tako da ove informacije nisu bile dostupne javnosti u ranijem periodu, što je dovelo do nedostatka transparentnosti u sistemu.

Odredbe federalnih propisa određuju da naknade ustanovljene posebnim zakonom predstavljaju javni prihod,⁴⁴ koji se mora uplaćivati na depozitne račune⁴⁵ budžeta i vanbudžetskih fondova. Sa druge strane, važeći propisi iz oblasti upravljanja EE otpadom su definisali da se sredstva naknada za upravljanje EE otpadom uplaćuju direktno operaterima sistema. Međutim, mehanizmi nadzora nad naknadama nisu jasno propisani⁴⁶ (detaljnije u Prilogu 7.2);

- **obaveze operatera sistema da dostavlja sveobuhvatne informacije o radu i namjenskom utrošku sredstava od prikupljenih naknada institucijama koje imaju ključne odgovornosti u oblasti upravljanja EE otpadom.** Ovo se prvenstveno odnosi na informacije potrebne FMOIT-u radi vršenja upravnog nadzora i praćenja poštovanja izdatih dozvola za upravljanje EE otpadom, Koordinacijskom tijelu koje vrši praćenje implementacije Pravilnika o upravljanju otpadom od EE proizvoda, Fondu koji upravlja informacionim sistemom za upravljanje otpadom, te Federalnoj upravi za inspeksijske poslove koja vrši inspeksijski nadzor u ovoj oblasti i finansijsku kontrolu operatera sistema. Propisani finansijski obrasci na kojima se dostavljaju informacije imaju manjkavosti, a nije utvrđena obaveza dostavljanja godišnjih planova i finansijskih izvještaja navedenim institucijama. Ovi nedostaci za posljedicu mogu imati produžavanje dozvola za upravljanje EE otpadom operaterima sistema uprkos nepoštovanju obaveza, nemogućnost nadzora nad stvarno prikupljenim i zbrinutim količinama EE otpada, naplatu naknada u manjem iznosu u odnosu na stvarno plasirane količine EE otpada, neadekvatan nadzor nad namjenskim trošenjem sredstava od prikupljenih naknada;
- **oduzimanja dozvole za upravljanje EE otpadom ukoliko operator sistema ne poštuje postojeće propisane obaveze pravilnog unošenja podataka u ISUO;**
- **odnosa između operatera sistema i komunalnih preduzeća, što ima za posljedicu nedovoljno ili nikako prikupljanje EE otpada putem komunalnih preduzeća.** Shodno Pravilniku, operateri sistema imaju obavezu da komunalnim preduzećima⁴⁷ nadoknade realne troškove upravljanja otpadom EE opremom i da im pomognu u jačanju sakupljačke infrastrukture.⁴⁸ Utvrđeno je da Pravilnik nije definisao da realni troškovi uključuju i troškove sakupljanja i prevoza EE otpada sa mjesta nastanka otpada, niti je propisao iznos sredstava koji operateri sistema trebaju uložiti u pokriće troškova sakupljačke infrastrukture. Osim toga, propisano je da su komunalna preduzeća obavezna predati otpad iz domaćinstava bez zahtjeva za isplatu moguće vrijednosti sastavnih dijelova materijala ili materija u otpadnoj opremi koji bi se mogli ponovo koristiti ili reciklirati. Navedeno je imalo negativne posljedice na uspostavljanje odgovarajuće infrastrukture komunalnih preduzeća i na efikasnost sistema prikupljanja EE otpada u kantonima;
- **uključivanja predstavnika kantonalne i lokalne vlasti i komunalnih preduzeća u relevantna tijela u oblasti upravljanja EE otpadom, prevashodno Koordinacionog tijela za praćenje implementacije Pravilnika o upravljanju otpadom od EE proizvoda, kako bi se osiguralo njihovo intenzivnije uključivanje u donošenje odluka i implementaciju propisa.**

⁴⁴ Javnim prihodima u smislu Pravilnika o načinu uplate, pripadnosti i raspodjele javnih prihoda u FBiH smatraju se prihodi koji se u skladu sa zakonima i drugim propisima donesenim na osnovu zakona, uplaćuju na depozitne račune propisane ovim pravilnikom u korist budžeta Federacije, kantona, jedinica lokalne samouprave (općina i gradova), fondova, direkcija, zavoda, agencija i drugih korisnika javnih prihoda (u daljnjem tekstu: korisnici javnih prihoda).

⁴⁵ Depozitni račun je bankovni račun otvoren u poslovnoj banci u ime Federalnog ministarstva finansija, odnosno službi za finansije, na koji se uplaćuju svi javni prihodi, a koji se na kraju dana raspoređuju na transakcijske račune („Zakon o trezoru u FBiH“, br. 26/16, 3/20 i 60/23).

⁴⁶ Navedeno se odnosi na obveznike koji su svoju obavezu upravljanja EE otpadom, na osnovu ugovora, prenijeli na operatera sistema.

⁴⁷ Član 8. stav (10) Pravilnika: a) troškove postavljanja i održavanja objekata i opreme za privremeno skladištenje otpadne opreme u dvorištima, b) troškove privremenog skladištenja otpadne u dvorištu, c) troškove predaje otpadne opreme u dvorištu, kao što su slaganje ili utovar i mjerenje otpadne opreme i slične radnje kod predaje otpadne opreme, d) druge troškove koje zbog preuzimanja, odnosno predaje otpadne opreme sa komunalnim preduzećem dogovori operater sistema.

⁴⁸ Član 20. Pravilnika o upravljanju otpadom od EE proizvoda

Pored nedostataka vezanih za regulativu donesenu na federalnom nivou, utvrđeno je i nedovoljno regulisanje predmetne oblasti kantonalnim propisima. Federalni ZOUO postavlja okvir za sve nivoe vlasti, dok kantoni imaju odgovornost za preciziranje i implementaciju propisa na svom području. Istraživanje je pokazalo da **upravljanje EE otpadom nije posebno uređeno kantonalnim propisima koji regulišu upravljanje otpadom u kantonima iz uzorka (KS,⁴⁹ HNK,⁵⁰ ZDK⁵¹ i USK⁵²)**. Zakoni o komunalnim djelatnostima koji su doneseni u svim kantonima obuhvaćenim revizijom regulišu pružanje mnogobrojnih komunalnih usluga, uključujući sakupljanje i odvoz komunalnog otpada, ali ne uređuju upravljanje posebnim kategorijama otpada, u okviru koji se nalazi EE otpad.

Revizijom je utvrđeno da su nadležne institucije, prevashodno Vlada FBiH i FMOIT, imale informacije o određenim nedostacima u regulatornom okviru budući da ih je o tome izvještavalo Koordinaciono tijelo za praćenje implementacije Pravilnika o upravljanju otpadom od EE proizvoda.⁵³ Uvidom u izvještaje ovog tijela utvrđeno je da je ono ukazivalo na postojeće neusklađenosti u propisima i potrebu rješavanja problema u njihovoj primjeni, kao i da je predlagalo načine za unapređenje Pravilnika. Međutim, njihove preporuke FMOIT i Vlada FBiH nisu uvažile prilikom izrade i donošenja Uredbe 2022. godine.

3.1.2. Definisane ciljeva prikupljanja i preuzimanja otpada od EE proizvoda

Iako su ciljevi prikupljanja i preuzimanja otpada od EE proizvoda, od donošenja prvog Pravilnika o upravljanju otpadom od EE proizvoda iz 2012. godine u odnosu na 2023. godinu, povećani sa 5% na 40%, još uvijek nisu usklađeni s ciljevima definisanim Direktivom 2012/19/EU, što se prezentira u nastavku.

Tabela 1: Usporedni pokazatelj postavljenih ciljeva prikupljanja EE otpada u odnosu na EU

Redni broj	Godina	Ciljevi prikupljanja EE otpada prema Pravilniku o upravljanju otpadom od EE proizvoda (2017 – 2022) *	Godina	Ciljevi prikupljanja EE otpada prema Pravilniku o upravljanju otpadom od EE proizvoda (2023 – 2028) **	Ciljevi prikupljanja EE otpada definisani u Direktivi 2012/19
1.	2017.	30%	2023.	40%	65% prosječne težine EE opreme plasirane na tržište u prethodne tri godine u državi članici ili, <i>alternativno</i> , 85% otpadne EE opreme generisane na teritoriji te države članice
2.	2018.	30%	2024.	42%	
3.	2019.	30%	2025.	43%	
4.	2020.	35%	2026.	45%	
5.	2021.	35%	2025.	47%	
6.	2022.	40%	2028.	48%	

Izvor podataka: Pravilnik o upravljanju otpadom od EE proizvoda i Direktiva 2012/19/EU; (*) u odnosu na plasiranu količinu EE opreme stavljene na tržište FBiH tekuće godine od strane obveznika koji su svoju obavezu preko ugovora prenijeli na operatera sistema; (**) u odnosu na plasiranu količinu EE opreme stavljene na tržište FBiH prethodne godine od strane obveznika koji su svoju obavezu preko ugovora prenijeli na operatera sistema

⁴⁹ Upravljanje otpadom na području KS-a je regulisano federalnim Zakonom o upravljanju otpadom. Upravljanje komunalnim otpadom je, pored Zakona o upravljanju otpadom, regulisano Zakonom o komunalnim djelatnostima i Zakonom o komunalnoj čistoći.

⁵⁰ ZOUO HNK „Službene novine HNK“, broj 6/06, nije usklađivan s federalnim propisima koji regulišu upravljanje EE otpadom; Zakon o komunalnim djelatnostima HNK „Službene novine HNK“, broj 4/16

⁵¹ Zakon o komunalnim djelatnostima ZDK („Službene novine ZDK“, broj 17/08 i 9/11

⁵² Prema odgovorima na Upitnik revizije učinka, Skupština USK je na sjednici održanoj 23. 1. 2024. godine stavila van snage Zakon o upravljanju otpadom USK, s obrazloženjem da je materija koja je tretirana uređena federalnim Zakonom o upravljanju otpadom i podzakonskim propisima koji uređuju upravljanje opasnim otpadom, te je radi ujednačavanja zakonodavstva i primjene načela ekonomičnosti Zakon stavljen van snage.

⁵³ Član 17. stav (2) Uredbe o kriterijima za obračun i način plaćanja naknada za proizvode koji nakon upotrebe postaju ambalažni otpad i EE otpad: Koordinaciono tijelo razmatra napredovanje sistema upravljanja otpadom, ulaganje u razvoj kapaciteta za sortiranje i reciklažu, periodične i godišnje finansijske izvještaje operatera sistema propisane na obrascu iz priloga 2. ove Uredbe, kao i godišnje izvještaje ovlaštenih operatera sistema za upravljanje otpadom, izvještaje FUZIP-a i izvještaje Fonda.

Podaci iz tabele pokazuju da su ciljevi prikupljanja EE otpada prema Pravilniku o upravljanju otpadom od EE proizvoda znatno niži od definisanih ciljeva u Direktivi 2012/19/EU. **Utvrđeno je da ciljevi prikupljanja i preuzimanja otpadne opreme nisu postavljeni na nivou FBiH, već samo za operatere sistema. I ovako postavljeni ciljevi su dodano umanjani jer je propisano da se, umjesto na plasirane količine EE opreme na području cijele FBiH u prethodne tri godine (Direktiva EU), primjenjuju samo u odnosu na količinu opreme stavljene na tržište FBiH u prethodnoj godini, od strane obveznika koju su svoju obavezu preko ugovora prenijeli na operatera sistema (član 9. Pravilnika).**

Pored toga, kada su u pitanju ciljevi koji se utvrđuju za svakog operatera pojedinačno u izdatim dozvolama, FMOIT je petogodišnje ciljeve sakupljanja EE otpada, odnosno prerade i reciklaže sakupljenog EE otpada, postavljao na osnovu podataka o plasiranim količinama EE proizvoda koje su proizvođači i uvoznici, koji su pristupili operateru sistema, sami prezentirali da su stavili na tržište FBiH u tekućoj⁵⁴ ili prethodnoj godini.⁵⁵ Ovakav način određivanja ciljeva sakupljanja EE otpada nije odgovarajući jer je ostavljena mogućnost da proizvođači i uvoznici prikažu manji plasman EE proizvoda budući da na osnovu ovih podataka plaćaju naknadu za upravljanje EE otpadom.

Prema obrazloženju odgovornih osoba iz FMOIT-a, postavljeni ciljevi u Pravilniku su niži od minimalnih ciljeva utvrđenih Direktivom EU,⁵⁶ jer su zahtjevniji i izazovniji za zemlje EU. Međutim, uvažavajući činjenicu da potrošnja EE opreme raste iz godine u godinu, te da je u FBiH, shodno evropskoj praksi, u primjeni shema produžene odgovornosti proizvođača, za očekivati je da se i ciljevi u što većoj mjeri usklade. Postavljanje ovako niskih ciljeva prikupljanja i zbrinjavanja EE otpada ima za posljedicu neadekvatno zbrinjavanje značajnog dijela EE otpada, što dovodi do zagađenja okoliša i negativno utiče na zdravlje ljudi jer opasni materijali u EE otpadu mogu uzrokovati ozbiljne zdravstvene probleme. Važno je napomenuti da dostizanje ciljeva prikupljanja EE otpada u FBiH u odnosu na definisane u Direktivi 2012/19/EU nije predviđeno ni do 2032. godine, odnosno do kraja važenja Strategije zaštite okoliša, što ukazuje na potrebu praćenja podataka i ažuriranja ciljeva.

3.1.3. Blagovremenost donošenja strateških i planskih dokumenata koji uređuju sistem upravljanja EE otpadom FBiH i kantona

Nadležne institucije u FBiH značajno su kasnile sa izradom i donošenjem prve strategije zaštite okoliša, te je protekao značajan period do donošenja nove strategije. Naime, Strategija je donesena tek 2008. godine, za period 2008–2018, odnosno pet godina nakon donošenja Zakona. Većina strateških ciljeva u oblasti upravljanja otpadom odnosila se na donošenje propisa i njihovo usklađivanje s propisima EU, integralno upravljanje otpadom, selekciju i odvojeno prikupljanje. **Važno je napomenuti da posebni Federalni plan za upravljanje opasnim otpadom do 2012. godine, koji su trebali izraditi FMOIT i kantonalna ministarstva okoliša, nikada nije izrađen niti donesen.**

U periodu 2019–2023. godine nije bilo važećeg strateškog dokumenta. Prema dostavljenim informacijama, u periodu u kojem nije bilo važećih strateških i planskih dokumenata Vlada FBiH je donijela Zaključak kojim je zadužila FMOIT da prilikom redovnog planiranja koristi Program aproksimacije propisa FBiH s pravnom stečevinom EU⁵⁷ (u daljnjem tekstu Program aproksimacije). Iako je ovaj Program donesen 2017. godine, još uvijek nije implementiran, s obzirom na to da i dalje postoje određeni nedostaci i kašnjenje u donošenju provedbenih akata za implementaciju ZOUO-a, kao i strateških dokumenata za upravljanje otpadom u FBiH.

---

⁵⁴ Prema članu 7. Pravilnika o upravljanju otpadom od EE proizvoda iz 2012. godine

⁵⁵ Prema članu 9. Pravilnika iz 2023. godine

⁵⁶ Minimalna stopa prikupljanja na godišnjem nivou, prema 2012/19/EU, treba biti 65% prosječne mase EE opreme stavljene na tržište u državi u prethodne tri godine.

⁵⁷ Proces aproksimacije podrazumijeva usklađivanje svih propisa, pravila i postupaka koji se primjenjuju u pristupnoj zemlji sa pravnom stečevinom EU (uredbama, direktivama, odlukama, itd.) [07-program-aproksimacije-propisa-fbih-sa-pravnom-stecevinom-eu-u-oblasti-okolisa.pdf](#) (fmpvs.gov.ba), usvojen na 92. sjednici Vlade FBiH 23. 2. 2017. godine

Parlament FBiH je tek u decembru 2023. godine usvojio novu Federalnu strategiju zaštite okoliša za period 2022–2032. godine, čiji sastavni dio je i oblast upravljanja otpadom u FBiH.⁵⁸ Iako je postojala zakonska obaveza, konstatovano je da još uvijek nije donesen novi federalni plan upravljanja otpadom za implementaciju Strategije zaštite okoliša za period 2022–2032. godine, što može imati za posljedicu kašnjenje u provođenju strateških prioriteta i mjera koje je bilo potrebno realizovati s ciljem unapređenja upravljanja otpadom na području FBiH.

Na nivou uzorkovanih kantona (HNK, ZDK i USK) nisu doneseni strateški ni planski dokumenti kojima se definišu specifični ciljevi i prioriteti upravljanja EE otpadom. Utvrđeno je da su strateški ciljevi i prioriteti za upravljanje otpadom utvrđivani u okviru strateških dokumenata razvoja kantona koji sadrže opće ciljeve za upravljanje otpadom, ali ne obuhvataju specifične aspekte upravljanja EE otpadom. Kada su u pitanju planski dokumenti, utvrđeno je da su dva kantona iz uzorka donijela kantonalne planove upravljanja otpadom (USK i ZDK) u kojima nisu definisani jasni i mjerljivi ciljevi upravljanja EE otpadom. Iako u KS-u nije donesen plan upravljanja otpadom, mjere koje se odnose na upravljanje EE otpadom definisane su u Kantonalnom planu zaštite okoliša za period 2017–2025. godine⁵⁹ i Akcionom planu za njegovo provođenje.

Tabela 2: Pregled strateških ciljeva i planskih dokumenata na nivou kantona

R. br.	Kanton	Strateški dokument na nivou kantona	Prepoznat problem u upravljanju EE otpadom (da/ne)	Postavljeni strateški ciljevi za EE otpad (da/ne)	Moguće mjere za rješavanje problema	Postavljeni specifični ciljevi za upravljanje EE otpadom (da/ne)	Donesen planski dokument na nivou kantona? (da/ne)
1.	KS	Strategija razvoja za 2021–2027.	Da	Da ⁶⁰	U Strategiji razvoja KS nema konkretnih mjera za EE otpad. Predviđene su dvije mjere u Kantonalnom planu zaštite okoliša KS	Ne	Da ⁶¹
2.	HNK	Strategija razvoja za 2021–2027.	Da	Ne	Moguće mjere su institucionalno jačanje, usklađivanje sa EU politikama, provedba usvojenih propisa	Ne	Ne ⁶²
3.	USK	Strategija razvoja 2021–2027.	Da	Ne	Prevenција nastajanja otpada, zbrinjavanje i odlaganje	Ne	Da ⁶³
4.	ZDK	Strategija razvoja 2021–2027.	Da	Ne	Preporučena uspostava reciklažnih dvorišta za opasni otpad, bez specifičnih mjera za EE otpad	Ne	Da ⁶⁴

Izvor: Strategija razvoja za period 2021–2027. godine KS-a, HNK, USK i ZDK

⁵⁸ U skladu sa članom 48. Zakona o zaštiti okoliša donosi se strategija zaštite okoliša za područje FBiH koja definira ciljeve i mjere u vezi sa upravljanjem otpadom.

⁵⁹ „Službene novine KS“, broj 21/21. U Planu je navedeno da su ovlašteni operateri sistema upravljanja otpadom električnom i elektronskom opremom u FBiH je društvo ZEOS eko-sistem d.o.o. Sarajevo i Kim Tec Eko d.o.o.

⁶⁰ Operativni cilj 2.3. Mjera: 5.2.3.1 i 5.3.2. Akcionog plana za implementaciju Kantonalnog plana zaštite okoliša KS 2017–2025. godine

⁶¹ Nakon što je prestalo važenje Plana upravljanja otpadom u KS za period 2015–2020. godine („Službene novine Kantona Sarajevo“, broj 29/15), nije donesen novi Plan upravljanja otpadom. Kao razloge nadležni su naveli da su dobili upute od FMOIT-a da čekaju usvajanje federalnog plana upravljanja otpadom, prije pristupanja izradi kantonalnog plana. Također, niti jedna općina u KS nije donijela plan upravljanja otpadom (odgovori na Upitnik revizije učinka, broj: UP-1-14-06-19.2-10578/24 od 18. 6. 2024. godine). Strateški ciljevi i operativne mjere za upravljanje EE otpadom definisane su u Kantonalnom planu zaštite okoliša KS za period 2017–2025. godine.

⁶² Iz nadležnog ministarstva HNK dostavljene su informacije da je izrađen plan za period 2022–2027. godine, ali još uvijek nije usvojen. Trenutno se provode aktivnosti na izradi/ažuriranju plana. Navode da, pošto nije donesen kantonalni plan upravljanja otpadom, Kantonalno ministarstvo još nije definisalo nikakve lokacije. Niti jedna općina/grad u HNK nisu donijeli općinske planove upravljanja otpadom.

⁶³ U Planu upravljanja otpadom USK navode se problemi vezani za neadekvatno i nedovoljno prikupljanje EE otpada i nedostatak potrebne infrastrukture za njegovo adekvatno prikupljanje i privremeno skladištenje. Od osam općina u ovom Kantonu samo u tri se djelimično odvojeno prikuplja EE otpad. U Gradu Bihaću se EE otpad prikuplja putem operatera ZEOS eko-sistem d.o.o. Sarajevo, dok EE otpad koji se ne prikupi na ovaj način, završava na komunalnoj deponiji. Plan upravljanja otpadom USK 2023–2028, str. 69; Općine USK koje su donijele planove upravljanja otpadom: Bihać, Bosanski Petrovac i Velika Kladuša. U pet općina nije donesen plan: Ključ, Sanski Most, Bosanska Krupa, Bužim i Cazin.

⁶⁴ U planu upravljanja otpadom ZDK, „Službene novine ZDK“, broj 1/09, definisan je procent adekvatnog zbrinjavanja otpada reciklažom, odnosno povratom materijala ili energije (R&R). Plan predviđa mjere za postizanje operativnih ciljeva samo za sljedeće vrste otpada: opasni komunalni otpad, opasni industrijski otpad, opasni medicinski otpad, opasni otpad iz poljoprivrede, šumarstva i prehrambene industrije i opasne komponente internog otpada, Plan upravljanja otpadom ZDK, str. 82–100.

Kako pokazuju podaci u tabeli, niti jedan kanton iz uzorka nije posvetio dovoljnu pažnju upravljanju EE otpadom, ni u razvojnim strateškim dokumentima definisao konkretne ciljeve, prioritete i mjere za unapređenje upravljanja EE otpadom.

Utvrđeno je da kantoni nisu u planskim dokumentima predvidjeli dovoljan broj lokacija na kojima se može izgraditi reciklažno dvorište za različite vrste otpadne opreme, te obavljanje djelatnosti sakupljanja, povrata komponenti i zbrinjavanja otpadne opreme, što nije u skladu sa Pravilnikom o upravljanju otpadom od EE proizvoda. Za prikupljanje posebnih kategorija otpada, uključujući i EE otpad, na uzorkovanim područjima (KS, Grad Mostar, Grad

Zenica i Grad Bihać) nije uspostavljen dovoljan broj lokacija u odnosu na gustoću naseljenosti stanovništva. Konstatovano je da su u KS-u uspostavljena samo tri reciklažna dvorišta,⁶⁵ dva u Gradu Mostaru⁶⁶ i po jedno u Gradu Zenici⁶⁷ i Gradu Bihaću. Kantoni nisu osigurali da komunalna preduzeća, kojima izdaju dozvole za upravljanje otpadom, u saradnji sa operaterima sistema, uspostave linije za odvojeno sakupljanje različitih vrsta otpadne opreme, niti su operateri sistema u dovoljnoj mjeri iz prikupljenih sredstava naknada ulagali u jačanje njihove sakupljačke infrastrukture.

3.2. Nadzor nad funkcionisanjem sistema upravljanja otpadom od EE proizvoda

3.2.1. Inspekcijski nadzor i finansijska kontrola

Nadzor nad aktivnostima upravljanja otpadom i ispunjenjem uslova iz dozvole u skladu sa odredbama člana 49. ZOUO-a i propisa donesenih na osnovu ovog zakona vrše inspektori zaštite okoliša i tržišno, turističko-ugostiteljski inspektor, na federalnom nivou – federalni inspektor i na kantonalnom nivou – kantonalni inspektor. Inspektori jednom godišnje vrše nadzor nad radom kantonalnih operatera za upravljanje otpadom i proizvođačima opasnog otpada u skladu sa posebnim propisima.

U skladu sa članom 23. Zakona o upravljanju otpadom, troškovi uspostavljenog sistema za prikupljanje otpadom podliježu kontroli nadležnog organa za nadzor tržišta.⁶⁸

Nadzor nad primjenom Pravilnika o upravljanju EE otpadom⁶⁹ provodit će inspektori zaštite okoliša i tržišni inspektori federalne i kantonalne uprave za inspekcijske poslove.

Inspekcijski nadzor nad provođenjem odredbi novog Pravilnika o upravljanju EE otpadom,⁷⁰ na osnovu zakona, vrše inspektori Federalne uprave za inspekcijske poslove i kantonalnih uprava za inspekcijske poslove.

Finansijsku kontrolu operatera sistema, u skladu sa članom 18. Uredbe o kriterijima za obračun i plaćanja naknada za proizvode koji nakon upotrebe postaju ambalažni i EE otpad, najmanje jednom godišnje, a po zahtjevu FMOIT-u i češće, vrši Federalna uprava za inspekcijske poslove (od 30. 12. 2022. godine).

U skladu sa Direktivom EU 2012/19/EU o otpadnoj električnoj i elektroničkoj opremi (OEEO) i njenom izmjenom 2018/849/EU, države članice trebaju utvrditi pravila o sankcijama koje se primjenjuju na kršenje nacionalnih zakona i poduzimaju sve potrebne mjere kako bi osigurala njihovu provedbu.

⁶⁵ Reciklažno dvorište u Paromlinskoj ulici, Općina Novo Sarajevo, RCUO „Smiljevići“ u Novom Gradu i reciklažno dvorište u Ilijašu.

⁶⁶ Sjeverni Logor i Bišće Polje

⁶⁷ Raspotočje

⁶⁸ Tržišne inspekcije

⁶⁹ U skladu sa članom 17. starog Pravilnika o upravljanju EE otpadom koji je vrijedio do 8. 4. 2023. godine

⁷⁰ U skladu sa članom 22. novog Pravilnika o upravljanju otpadom koji vrijedi nakon 8. 4. 2023. godine

Plan i izvještaj inspeksijskih nadzora FUZIP-a nad upravljanjem EE otpadom za 2021-2023. godinu je obuhvaćen Planom rada i Izvještaja o radu zasebnih inspektorata (urbanističko-ekološki i tržišni inspektorat).⁷¹ Plan se donosio okvirno, sa definisanjem ukupnog broja planiranih nadzora (preventivni, redovni, usmjereni), **pri čemu nisu jasno obrazloženi kriteriji koji su koristili, a prioritet je dat usmjerenim nadzorima⁷² koji se nisu odnosili na EE otpad.⁷³**

Kantonalne uprave za inspeksijske poslove (KS, HNK, ZDK i USK) nisu nikako planirale, niti obavljale nadzore nad upravljanjem EE otpadom, već su njihove kontrole aktivnosti u oblasti upravljanja otpadom bile usmjerene na pravne subjekte koji imaju dozvole za upravljanje otpadom za aktivnosti male privrede i okolišne dozvole, kao i one koji su obveznici implementacije drugih pravilnika kojima su uređene ostale posebne kategorija otpada.

Tabela 3: Podaci o izvršenim nadzorima inspekcije za zaštitu okoliša u periodu 2021-2023. godine

R/br.	Naziv	Uprave za inspeksijske poslove				
		FBiH	KS	HNK	USK	ZDK
1.	Broj izvršenih kontrola u oblasti zaštite okoliša	1.877	1.414	333	720	1113
1.1.	2021.	727	449	89	241	320
1.2.	2022.	705	372	130	224	422
1.3.	2023.	445	593	114	271	371
2.	Broj izvršenih kontrola u oblasti upravljanja otpadom	1.088	301	41	238	240
2.1.	2021.	337	173	10	51	42
2.2.	2022.	412	62	16	43	73
2.3.	2023.	339	66	15	144	125
3.	Broj izvršenih kontrola u oblasti upravljanja EE otpadom	85	0	0	0	0
3.1.	2021.	19	0	0	0	0
3.2.	2022.	34	0	0	0	0
3.3.	2023.	32	0	0	0	0

Izvor podataka: Upitnici FUZIP-a i kantonalnih uprava za inspeksijske poslove

Uvidom u godišnje inspeksijske izvještaje o radu konstatovano je da su u revidiranom periodu inspeksijski organi izvršili manji broj kontrola iz oblasti zaštite okoliša u odnosu na planirane.⁷⁴ Kao obrazloženje su istakli da, pored ogromnog broja privrednih subjekata koji podliježu kontroli, imaju i veliki broj zahtjeva za vršenje inspeksijskog nadzora po službenoj dužnosti na koje moraju odgovoriti u roku od osam dana. Također su naveli da istovremeno ne raspolažu dovoljnim brojem izvršilaca na radnim mjestima inspektora (popunjenost sistematizovanih radnih mjesta inspektora za zaštitu okoliša u FUZIP-u i KUIP-u KS-a je 50%⁷⁵).

⁷¹ U skladu sa članom 28. Zakona o inspekcijama („Službene novine FBiH“ br. 73/14 i 19/17).

⁷² Usmjereni inspeksijski nadzori fokusiraju se na identifikovane probleme ili sektore u kojima su uočeni veći potencijalni prekršaji ili rizici. Ovi nadzori se obično provode ciljano, na osnovu analize rizika, pritužbi, dojava ili prethodnih inspeksijskih nalaza, s ciljem poštovanja zakonskih i ostalih regulatornih okvira.

⁷³ Federalni inspektori za zaštitu okoliša su u promatranom periodu obavljali kontrole kod operatera sistema samo za potrebe reizdavanja dozvola. Na osnovu uvida u doneseno rješenje (od 1. 9. 2022. godine) i zapisnike o inspeksijskom nadzoru FUZIP-a (7. 7. 2022. i 22. 9. 2023. godine) kod operatera sistema ZEOS eko-sistem, utvrđeno je da ovaj operater, u periodu od 1. 1. 2021. do 1. 9. 2022. godine, uz evidencije o količinama zbrinute otpadne EE opreme nije obezbijedio odgovarajuće dokaze o težinama predmetne opreme (vagarske listove), kojima se dokazuje i kretanje preuzetog EE otpada od pošiljaoca, preko prevoznika do primaoca EE otpada, što nije u skladu sa Pravilnikom o upravljanju EE otpadom. (Transportna dokumentacija, odnosno izgled i sadržaj formulara o transportu otpada (vagarski listovi) detaljno su propisani Uredbom o selektivnom prikupljanju, pakovanju i označavanju otpada („Službene novine FBiH“, broj 38/06). Kasnije izvršenim kontrolnim inspeksijskim nadzorom je utvrđeno da je ova nepravilnost bila otklonjena u periodu od septembra 2022 do septembra 2023. godine. Na osnovu uvida u zapisnik o inspeksijskom nadzoru (od 1. 12. 2023. godine), po zahtjevu FMOIT-a u postupku reizdavanja dozvole, kod operatera sistema Kim Tec Eko, utvrđeno je da je operater sistema uz zahtjev za produženje dozvole priložio važeću listu od 56 obveznika sistema, odnosno uvoznika i proizvođača, sa kojima ima zaključen ugovor o prenosu obaveze upravljanja i zbrinjavanja EE otpadom, u skladu sa članom 15, tačka 5.b. novog Pravilnika o upravljanju otpadom. Prezentirani zapisnici su ujedno jedini dokaz koje aktivnosti su federalni inspektori zaštite okoliša kontrolisali kod operatera sistema u promatranom periodu.

⁷⁴ Na osnovu uvida u godišnje izvještaje o radu Urbanističko-ekološkog inspektorata FUZIP-a za 2021, 2022. i 2023. godinu, manji broj kontrola je bio u 2021. i 2023. godini.

⁷⁵ U FUZIP-u su popunjena samo četiri od sistematizovanih osam, a u KS-u su popunjena dva od sistematizovana četiri radna mjesta. Ostali kantonalni inspeksijski organi nisu dali nikakva obrazloženja za navedeno.

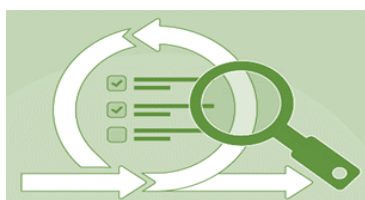
Najčešće utvrđene nepravilnosti federalnih inspeksijskih organa u oblasti upravljanja EE otpadom su bile: neselektivno sakupljanje i neadekvatno skladištenje EE otpada, neblagovremena predaja EE otpada ovlaštenim operaterima sistema, subjekti nadzora nisu izvršili registraciju ili ne dostavljaju podatke u ISUO i subjekti nadzora nisu dostavljali propisane godišnje izvještaje Fondu ili FMOIT-u.

Usljed nedostatka nadzora **nadležne institucije nisu provjeravale ni da li postoje sukobi interesa u pogledu povezanosti registrovanih pravnih lica sa operaterima, što nije u skladu sa Pravilnikom o upravljanju otpadom od EE proizvoda** i može dovesti do narušavanja tržišne konkurencije.

Kantonalni tržišni inspektori u promatranom periodu uopće nisu učestvovali u inspeksijskom nadzoru nad upravljanjem EE otpadom, dok su federalni tržišni inspektori obavili određeni broj kontrola kod privrednih subjekata u vezi upravljanja EE otpadom.⁷⁶ **Međutim, federalni tržišni inspektori nisu vršili kontrole naplaćenih naknada za upravljanje EE otpadom i njihovo namjensko trošenje** kod dva operatera sistema koji djeluju na području FBiH (ZEOS eko-sistem i Kim Tec Eko), što nije u skladu sa članovima 23. i 49. ZOUO-a i Pravilnikom o upravljanju EE otpadom.

Konstatovano je da efekte inspeksijskog nadzora već niz godina umanjuje izostanak adekvatne kaznene politike u ovoj oblasti. Naime, do početka 2023. godine zakonski propisi uopće nisu davali mogućnost inspektorima da izreknu novčane kazne za prekršaje učesnicima u sistemu upravljanja otpadom. Nakon izvršenih inspeksijskih nadzora, FUZIP nije imao mogućnost izricanja prekršajnih kazni obveznicima izvještavanja ukoliko Fondu ili operaterima sistema sa kojim imaju zaključen ugovor ne dostave propisane godišnje izvještaje sa tačnim i ispravnim podacima o količini i vrsti proizvedenih i uvezenih proizvoda koji nakon upotrebe postaju EE otpad, a na osnovu kojih se obračunavaju i uplaćuju naknade za upravljanje EE otpadom. Također, nisu bile propisane za slučajeve nedostavljanja godišnjih izvještaja o utrošku sredstava prikupljenih po osnovu naknada za EE otpad do 31. 3. tekuće za prethodnu godinu. Prekršajne kazne su prvi put propisane krajem 2022. godine Uredbom o kriterijima za obračun i način plaćanja naknada za proizvode koji nakon upotrebe postaju ambalažni otpad i EE otpad, što je kasnije, u septembru 2024. godine, ugrađeno i u Zakon o izmjenama i dopunama ZOUO-a.

Iako je u 2023. godini postojala mogućnost izricanja novčanih kazni zbog nepoštovanja propisa u navedenom dijelu, nadležni inspeksijski organi nisu izricali prekršajne novčane kazne (FUZIP).⁷⁷ Zbog navedenog, konstatovano je da izrečene inspeksijske mjere nisu bile dovoljno učinkovite, proporcionalne i odvraćajuće.⁷⁸

Izostanak efekata inspeksijskog rada može se ilustrovati i na slučajevima obveznika koji nisu dostavljali izvještaje koje je inspekcija otkrila u 2022. godini. Naime, ovim obveznicima, iako ih je inspekcija identifikovala, Fond nije mogao izdati rješenja za naplatu naknada za 2022. i prethodne godine, čime su nepovratno izgubljena značajna javna sredstva. Razlog za to vezan je za nekvalitetna regulatorna rješenja novih propisa koji se primjenjuju od početka 2023. godine (uredbe Vlade FBiH i novi Pravilnik o upravljanju EE otpadom), kojima nije na adekvatan način riješeno postupanje Fonda sa izvještajima za 2022, ali i za prethodne godine koji su dostavljeni Fondu u 2023. godini.

⁷⁶ Prema naknadno dostavljenim informacijama, federalni tržišni inspektori su u 2021. godini izvršili deset inspeksijskih nadzora u vezi upravljanja EE otpadom, u 2022. godini 24 inspeksijska nadzora u vezi upravljanja EE i ambalažnim otpadom i u 2023. godini 50 inspeksijskih nadzora iz oblasti upravljanja otpadom.

⁷⁷ Kada je u pitanju izricanje novčanih kazni zbog nepoštovanja propisa iz oblasti upravljanja EE otpadom, FUZIP je naknadno informisao da je već u toku procesa revizije, u 2024. godini, počeo sa izdavanjem prekršajnih naloga. Prema navodima nadležnih u FUZIP-u, federalni inspektori zaštite okoliša nisu primjenjivali kaznene odredbe jer je postojala dilema da li je za izricanje novčanih kazni dovoljan pravni osnov koji je utvrđen Uredbom o kriterijima za obračun i način plaćanja naknada za proizvode koji nakon upotrebe postaju ambalažni otpad i EE otpad.

⁷⁸ Kao jedno od mogućih rješenja obavljanja efikasnijih inspeksijskih kontrola u oblasti upravljanja EE otpadom kantonalna inspekcija za zaštitu okoliša USK je iznijela prijedlog da se formiraju posebni timovi na nivou kantona i FBiH koji bi vršili nadzor nad upravljanjem EE otpadom. Isto tako su iznijeli potrebu za dodatnim uređenjem korištenja solarnih panela i dostavljanja preciznih podataka o njihovoj nabavci, ugradnji i korištenju jer procjenjuju da će ovi paneli, koji se koriste u solarnim elektranama, po isteku vijeka trajanja, postati veliki problem u budućnosti kada bude trebalo zbrinuti ogromnu količinu fotonaponskih ćelija koje se opasni radioaktivni otpad.

Kada je u pitanju finansijska kontrola, utvrđeno je da u promatranom periodu ona uopće nije vršena. Naime, FUZIP, iako je bio dužan, nikako nije obavljao finansijsku kontrolu operatera sistema, shodno članu 18. Uredbe o kriterijima za obračun i plaćanja naknada za proizvode koji nakon upotrebe postaju ambalažni otpad i EE otpad i nadležnostima iz Odluke Vlade FBiH o osnivanju Koordinacijskog tijela. Nadležni iz FUZIP-a ističu da je primjena čl. 18. Uredbe Vlade FBiH,⁷⁹ kojim je pripisano da FUZIP najmanje jednom godišnje vrši finansijsku kontrolu operatera sistema, otvoreno pitanje s obzirom na to da u okviru FUZIP-a postoje samo regulatorne, ali ne i finansijske inspekcije. Navedeno je uticalo na učinkovitost rada koordinacijskih tijela za praćenje implementacije Pravilnika o upravljanju otpadom od EE proizvoda.

3.2.2. Upravni nadzor, praćenje stanja u oblasti i korektivne mjere

FMOIT i nadležna kantonalna ministarstava, shodno propisima koji regulišu rad organa uprave, dužni su, između ostalog, da vrše upravni nadzor, te da prate stanje u oblastima za koje su osnovani i odgovaraju za stanje u tim oblastima. Praćenje stanja u oblastima za koje su organi uprave osnovani odnosi se prvenstveno na stanje izvršavanja zakona i drugih propisa, što se utvrđuje na osnovu podataka koje sami prikupljaju na način predviđen zakonom ili drugim propisom, kao i podataka koje na njihov zahtjev prikupljaju, obrađuju i dostavljaju drugi organi i pravna lica i utvrđuju stanje i nastale posljedice, te u vezi sa rješavanjem utvrđenih problema preduzimaju mjere za koje su ovlašteni.⁸⁰

Shodno Pravilniku o upravljanju otpadom od EE proizvoda, operater sistema dužan je najkasnije do 31. marta tekuće godine dostaviti Federalnom ministarstvu i Fondu godišnji izvještaj za prethodnu godinu, a FMOIT nakon analize dostavljenih godišnjih izvještaja operatera sistema izdaje pozitivno ili negativno mišljenje na isti.⁸¹ FMOIT je vršio analizu godišnjih izvještaja koje su mu dostavljali operateri sistema. Navedenim analizama provjeravali su da li su operateri sistema poslovali u skladu sa izdatim dozvolama, a kroz postupak reizdavanja dozvola provjeravali su da li su ispunjeni postavljeni ciljevi sakupljanja i reciklaže EE otpada. Također je usmjeravao inspeksijske nadzore i vršio nadzor u ovoj oblasti kroz analize godišnjih izvještaja posebno formiranih koordinacijskih tijela za praćenje implementacije ovog Pravilnika, u čijem radu ima stalnog predstavnika.

Utvrđeno je da FMOIT, iako je imao na raspolaganju relevantne informacije koje su ukazivale na probleme u funkcionisanju sistema upravljanja EE otpadom, nije poduzimao dovoljno aktivnosti kako bi se ova oblast sistemski unaprijedila. Također je operaterima sistema pod istim uslovima produžavao dozvole, iako su Fond i Koordinacijsko tijelo ukazivali na određene nedostatke u sistemu upravljanja EE otpadom.

Na osnovu uvida u godišnje izvještaje operatera sistema i podatke iz ISUO-a, **FMOIT je imao informacije da operateri sistema nisu prikupljali otpad od EE proizvoda na području svih kantona**, što nije u skladu sa članom 8. stav (7) Pravilnika o upravljanju otpadom od EE proizvoda, kojim je definisano da su operateri sistema dužni obezbijediti mogućnost preuzimanja otpadne opreme u svim kantonima.⁸² Pored toga, Fond je svake godine, na traženje FMOIT-a, dostavljao mišljenja na godišnje izvještaje operatera sistema u kojima je iznosio zapažanja ili primjedbe na njihov rad. Isto tako, Koordinacijsko tijelo za praćenje implementacije Pravilnika o upravljanju otpadom od EE proizvoda je redovno u godišnjim izvještajima upozoravalo na neusklađenosti i nedorečenosti Pravilnika i drugih propisa, na nepostojanje godišnjih izvještaja federalne tržišne inspekcije o izvršenoj finansijskoj kontroli operatera sistema, na probleme u vezi nadzora nad radom operatera sistema, nedostavljanje finansijske dokumentacije i nemogućnost utvrđivanja namjenskog utroška sredstava od prikupljenih naknada.

⁷⁹ Čl. 18 Uredbe o kriterijima za obračun i način plaćanja naknada za proizvode koji nakon upotrebe postaju ambalažni i EE otpad

⁸⁰ Član 15. i član 23. Zakona o organizaciji organa uprave u FBiH

⁸¹ Član 18. Pravilnika

⁸² Operateri sistema u revidiranom periodu nisu nikako prikupljali EE otpad na području tri kantona (PK, Kanton 10 i ZHK). Što se tiče SBK i ZDK utvrđeno je da je EE otpad prikupljao samo operater Kim Tec Eko, dok je EE otpad na području HNK i USK prikupljan samo u 2022. godini od operatera ZEOS ekosistem (odgovor na Upitnik revizije učinka Fonda od 1. 8. 2024. godine, prema podacima iz ISUO).

Utvrđeno je da, uprkos navedenom, FMOIT nije preduzimao dovoljne mjere za unapređenje sistema, poput aktivnosti kojima bi se osiguralo da uvoznici, distributeri i proizvođači naknadu za upravljanje EE otpadom plaćaju na osnovu vjerodostojnih podataka UIO BiH o plasmanu EE proizvoda na tržište FBiH, nego se naknada i dalje obračunava na osnovu na osnovu podataka koje sami obveznici plaćanja naknade dostavljaju, i bez prethodno izvršene kontrole.⁸³ Usporedbom podataka Federalnog zavoda za statistiku (FZS)⁸⁴ i prijavljenih podataka kroz ISUO o uvezenim i proizvodnim količinama EE opreme u periodu 2021–2023. godine, može se primijetiti da su količine plasirane EE opreme prijavljene kroz ISUO značajno manje u odnosu na podatke koje je Zavod za statistiku prikupio od UIO-a BiH.⁸⁵ Nadležni iz Fonda ističu kako je metodologija izračunavanja stvarnih odstupanja izuzetno kompleksna. Fond, kao ni ostale nadležne institucije, do sada nisu poduzimale potrebne aktivnosti kako bi se izvršila detaljna analiza i utvrdilo u kojoj mjeri zvanični podaci prijavljeni kroz ISUO odstupaju od stvarnih količina plasirane EE opreme.

Kada su pitanju kantonalna ministarstva nadležna za zaštitu okoliša obuhvaćena revizijom, utvrđeno je da nisu adekvatno nadzirala učesnike u sistemu upravljanja EE otpadom. U HNK i USK⁸⁶ ministarstva nisu izdavala dozvole komunalnim preduzećima za upravljanje otpadom na području njihovih kantona, što nije u skladu sa članom 12. ZOUO-a i Pravilnikom o izdavanju dozvola za aktivnosti male privrede u upravljanju otpadom. Ovo je rezultiralo time da za njih nisu ni bile utvrđene konkretne obaveze niti ciljevi u vezi s upravljanjem EE otpadom, pa se tako nije mogao ni vršiti nadzor nad njihovim poštovanjem. Imajući u vidu da komunalnim preduzećima sa područja ovih kantona nisu izdane dozvole, nisu ni imala definisane ciljeve u oblasti upravljanja EE otpadom.⁸⁷ Preostala dva kantona (KS i ZDK) izdavala su dozvole i utvrđivala ciljeve. Utvrđeno je da su ovi ciljevi izrazito niski, te da nije praćeno njihovo ostvarenje. Ovo je doprinijelo prikupljanju značajno manjih količina EE otpada u odnosu na definisane ciljeve, pa je tako, prema podacima ISUO-a, na području KS-a prikupljeno 14.200 kg, Grada Zenice 3.912 kg i na području Grada Bihaća 279 kg EE otpada. Za Grad Mostar nema podataka budući da komunalna preduzeća sa ovog područja nisu nikako kroz ISUO prijavila prikupljene količine EE otpada.

3.2.3. Rad koordinacijskih tijela za praćenje primjene Pravilnika o upravljanju otpadom od EE proizvoda

U skladu sa podzakonskim propisima koji uređuju oblast upravljanja EE otpadom⁸⁸ Vlada FBiH je posebnim odlukama⁸⁹ uspostavila koordinacijska tijela za praćenje primjene ovog Pravilnika, čiji članovi su predstavnici iz: FMOIT-a, Fonda, FUZIP-a i operatera sistema (ZEOS eko-sistem i Kim Tec Eko), sa mandatom od po četiri godine. Predstavnik Federalnog ministarstva finansija je također član Koordinacijskog tijela od 2023. godine.

Za praćenje implementacije Pravilnika o upravljanju EE otpadom u periodu 2021-2022. godine bilo je zaduženo Koordinacijsko tijelo Vlade FBiH formirano 2019. godine, dok je za 2023. zaduženo Koordinacijsko tijelo formirano 2023. godine.

⁸³ Shodno članu 12. stav 4) Pravilnika o upravljanju otpadom od EE proizvoda, članu 6. Uredbe o kriterijima za obračun i način plaćanja naknada za proizvode koji nakon upotrebe postaju ambalažni i EE otpad, kao i uputama preko internet-stranice Fonda, proizvođači i uvoznici EE proizvoda godišnji izvještaj sa traženim podacima na osnovu kojih se obračunava naknada za upravljanje EE otpadom isključivo unose u ISUO FBiH kroz ponuđeni obrazac, koji se nakon unosa, ovjeren i potpisan, dostavlja na adresu Fonda u formi printanog iz informacionog sistema.

⁸⁴ Izvor podataka: dostavljena dokumentacija FZS-a (akt broj 05-28-9-910/24 od 14. 8. 2024. godine i broj 05-28-9-1017/24 od 17. 9. 2024. godine) – FZS navodi da preuzima podatke od Agencije za statistiku BiH, originalnu carinsku bazu podataka UIO-a BiH, i dalje ih statistički obrađuje i publicira.

⁸⁵ Fond je i ranijim provjerama plasmana roba na tržište, za četiri druge posebne kategorije otpada (gume, vozila, ulja i maziva, akumulatori i baterije), ustanovio da postoje značajne razlike u količinama stavljenih proizvoda na tržište FBiH prema podacima UIO BiH i prijavljenim količinama u ISUO, zbog čega su i ostvareni prihodi po osnovu naknada za upravljanje ovim vrstama otpadom bili manji (Izvještaj Fonda o provođenju propisa upravljanja otpadom za četiri posebne kategorije otpada u 2022. i 2023. godine, iz aprila 2024. godine).

⁸⁶ Ministarstvo je uz Očitovanje na Nacrt navelo da je nakon stupanja na snagu Pravilnika o izdavanju dozvole za aktivnosti male privrede u upravljanju otpadom, „Službene novine FBiH“, broj 58/24, uputilo obavijest svim javnim komunalnim preduzećima na prostoru USK radi ukazivanja na obavezu podnošenja zahtjeva, kako bi dobila dozvole za upravljanje otpadom, i te aktivnosti su u toku.

⁸⁷ Postupak izdavanja i ponovnog izdavanja dozvola komunalnim preduzećima (i drugim operatorima) vrši se u skladu sa ZOUO-om i federalnim Pravilnikom o izdavanju dozvola za aktivnosti male privrede u upravljanju otpadom, kojima se utvrđuju i ciljevi sakupljanja i predaje EE otpada operaterima sistema. U 2024. godini je donesen novi Pravilnik, „Službene novine FBiH“, broj 58/24, koji je zamijenio stari Pravilnik iz 2005. godine.

⁸⁸ Pravilnik o upravljanju otpadom od EE proizvoda do kraja 2022. godine i Uredba o kriterijima za obračun i način plaćanja naknada za proizvode koji nakon upotrebe postaju ambalažni otpad i EE otpad od 2023. godine

⁸⁹ Odluke Vlade FBiH o uspostavi Koordinacijskog tijela za praćenje implementacije Pravilnika o upravljanju otpadom od EE proizvoda (V broj 1345/2015 od 7. 10. 2015. godine i V broj 525/2023 od 6. 4. 2023. godine („Službene novine FBiH“, br. 79/15 i 26/23)

Zadatak Koordinacijskog tijela je do kraja 2022. bio propisan Odlukom Vlade FBiH iz 2015. godine o njegovom formiranju, a za 2023. novom Uredbom o kriterijima za obračun i način plaćanja naknada za proizvode koji nakon upotrebe postaju ambalažni otpad i EE otpad, koja je stupila na snagu 31. 12. 2022. godine.⁹⁰

Koordinacijsko tijelo najmanje jednom godišnje podnosi godišnji izvještaj o radu Vladi FBiH, putem FMOIT-a. Nakon razmatranja godišnjih izvještaja koordinacijskih tijela Vlada FBiH donosi zaključke kojima usmjerava daljnje aktivnosti FMOIT-a, Koordinacijskog tijela i operatera sistema, kao i ostalih učesnika u sistemu upravljanja EE otpada u FBiH.

U vremenskom obuhvatu revizije djelovala su dva koordinacijska tijela. Jedno formirano 2019, a drugo 2023. godine. Utvrđeno je da su ova **tijela povjerene zadatke obavljala djelimično i sa zakašnjenjem, te da su FMOIT, odnosno FUZIP, propustili da adekvatno postupe na osnovu izvještaja o radu ovih tijela.**

Koordinacijsko tijelo za praćenje primjene Pravilnika o upravljanju otpadom od EE proizvoda (formirano 2019. godine) je izvještaj za 2021. izradilo tek u aprilu 2023, a izvještaj za 2022. godinu nikako nije sačinjen. Razlog za to djelimično je vezan za nedostatak informacija i podataka koje su im trebale obezbijediti nadležne institucije, prevashodno FUZIP. FUZIP je, shodno propisanim obavezama, bio dužan osigurati periodične i godišnje izvještaje o provedenom inspekcijskom nadzoru nad implementacijom Pravilnika o upravljanju EE otpadom i finansijskoj kontroli operatera sistema, što nije učinio.

Aktivnosti ovog tijela za 2021. i 2022. godinu prezentirane su u tabeli.

Tabela 4: Pregled izvršenog zadatka formiranog Koordinacijskog tijela za 2021. i 2022. godinu

Redni broj	Zadatak Koordinacijskog tijela formiranog 2019. godine u skladu sa Odlukom Vlade FBiH	2021. godina	2022. godina
1.	Razmatralo periodične i godišnje izvještaje, <u>uključujući i finansijsku komponentu ovlaštenih operatera sistema</u> za upravljanje EE otpadom	DA	NE
2.	Razmatralo periodične i godišnje izvještaje inspekcije za zaštitu okoliša i tržišnih inspektora FUZIP-a, a u vezi sa inspekcijskim nadzorom ⁹¹ provođenja Pravilnika	NE	NE
3.	Razmatralo godišnji plan namjenskog utroška sredstava Fonda	DA	NE
4.	Uspostavilo jedinstvene evidencije o EE otpadu kao dijelu Registra o postrojenjima i zagađenjima FMOIT-a	DA	NE
5.	Podnijelo godišnji izvještaj o radu Vladi FBiH, putem FMOIT-a, najkasnije do kraja aprila naredne godine	NE, Izvještaj urađen tek u aprilu 2023. godine	NE

Izvor podataka: Analiza dostavljene dokumentacije i Izvještaj o radu Koordinacijskog tijela za 2021. godinu

Koordinacijsko tijelo, između ostalog, nije sagledalo realizaciju planova namjenskog utroška akumuliranih sredstava od operatera sistema, trošenje obračunatih i naplaćenih naknada u 2022. godini, niti je sačinilo izvještaj o praćenju implementacije Pravilnika o upravljanju otpadom za 2022. godinu, već je svu pristiglu dokumentaciju do tog momenta prosljedilo na službeno postupanje FMOIT-u.⁹² Ono je konstatovalo da finansijske podatke i izvršene aktivnosti operatera sistema ne mogu potvrditi budući da inspekcijski organi nisu izvršili finansijsku kontrolu operatera sistema.⁹³

⁹⁰ Koordinacijska tijela su imala različito utvrđene nadležnosti (najprije odlukom Vlade FBiH, a kasnije Vladinom Uredbom koja je stupila na snagu 31. 12. 2022. godine).

⁹¹ Koordinacijsko tijelo nije imalo na raspolaganju periodične, niti godišnje izvještaje inspekcije za zaštitu okoliša i tržišne inspekcije, već samo pojedinačne informacije koje je prezentirao inspektor, ujedno član ovog tijela.

⁹² Prema izvještaju Koordinacijskog tijela za 2022. i 2023. godinu, ono nije obavilo ove poslove jer je izgubilo nadležnosti zbog donošenja niza propisa, odluka i rješenja FMOIT-a i Vlade FBiH u periodu od 31. 12. 2022. do 12. 4. 2023. godine. Naime, radi se o tome da je ranije formirano Koordinacijsko tijelo izgubilo nadležnost za sazivanje sjednica, potraživanje dokumentacije od operatera i donošenje zaključaka, što je trajalo sve do 26. 7. 2023. godine, kada je Vlada FBiH donijela rješenje o formiranju novog koordinacijskog tijela.

⁹³ Koordinacijska tijela, iako su trebala, nisu imala na raspolaganju periodične i godišnje izvještaje FUZIP-a o provedenom inspekcijskom nadzoru nad implementacijom Pravilnika o upravljanju EE otpadom i finansijskoj kontroli operatera sistema, što nije u skladu sa zakonskim propisima.

Iako je FMOIT o ovom problemu imao informacije, nije preduzimao aktivnosti u cilju njihovog rješavanja. Umjesto toga, FMOIT je izradio **Prijedlog uredbe o kriterijima za obračun i način plaćanja naknada za proizvode koji poslije upotrebne postaju ambalažni otpad i otpad od EE proizvoda, koji je Vlada FBiH donijela (primjenjuje se od 1. 1. 2023. godine), a kojim je umanjila nadležnost Koordinacijskog tijela.** Shodno novoj Uredbi, ovo tijelo više nije razmatralo „periodične i godišnje izvještaje ovlaštenih operatera sistema koji uključuju i finansijsku komponentu“,⁹⁴ pa o tom segmentu nije ni izvještavalo Vladu FBiH.

Koordinacijsko tijelo koje je formirano 2023. sačinilo je izvještaj za 2023. godinu sa zakašnjenjem od mjesec dana. U tom izvještaju prikazane su i realizovane aktivnosti operatera sistema za 2022. godinu, s tim da se nije ulazilo u tačnost prezentiranih finansijskih podataka u izvještajima operatera.

Aktivnosti ovog tijela za 2023. godinu prezentirane su u tabeli.

Tabela 5: Pregled izvršenog zadatka formiranog Koordinacijskog tijela za 2023. godinu

Redni broj	Zadatak Koordinacijskog tijela formiranog 2023. godine u skladu sa Uredbom Vlade FBiH o kriterijima za obračun i način plaćanja naknada za proizvode koji nakon upotrebe postaju ambalažni otpad i EE otpad	2023. godina
1.	Razmatralo napredovanja sistema upravljanja otpadom ⁹⁵	DA
2.	Razmatralo ulaganja u razvoj kapaciteta za sortiranje i reciklažu	DA
3.	Razmatralo periodične i godišnje finansijske izvještaje operatera sistema propisane na obrascu koji je prilog Uredbe Vlade FBiH	DA
4.	Razmatralo godišnje izvještaje operatera sistema za upravljanje otpadom ⁹⁶	DA
5.	Razmatralo izvještaje FUZIP-a ⁹⁷	NE
6.	Razmatralo izvještaje Fonda	DA
7.	Podnijelo godišnji izvještaj o radu Vladi FBiH, putem FMOIT-a, najkasnije do kraja juna naredne godine	NE, izvještaj završen u julu 2024. godine i dostavljen FMOIT-u

Izvor podataka: Analiza dostavljene dokumentacije i Izvještaj o radu Koordinacijskog tijela za 2023. godinu

Koordinacijsko tijelo je u izvještaju o radu za 2022. i 2023. godinu, između ostalog, navelo da:

- nije moglo zaključiti koliko iznose preostala neutrošena sredstva iz prethodnih godina, koja su se trebala prenijeti u 2023;
- nije nikako razmatralo finansijsku komponentu operatera sistema za 2022. godinu;
- je uočilo da je operater sistema ZEOS eko-sistem kupio nekretninu u vrijednosti od 2.300.000 KM od povezanog pravnog lica,⁹⁸ kao i da je iz namjenskih sredstava platio porez na promet nepokretnosti u iznosu od 115.423 KM. Dalje je navelo da operater sistema ZEOS eko-sistem kupovinom nekretnine za vlastite potrebe (od svog suosnivača) iz naplaćenih naknada prekršio odredbe člana 13. Pravilnika o upravljanju otpadom od EE proizvoda i dozvole operatera sistema za upravljanje EE otpadom.⁹⁹

⁹⁴ Već samo dostavljene „periodične i godišnje izvještaje operatera sistema na propisanom novom obrascu, kao i godišnje izvještaje ovlaštenih operatera sistema za upravljanje otpadom“

⁹⁵ Informacije o razvoju sistema (broj obveznika uključenih preko operatera sistema i Fonda, broj sakupljača EE otpada uključenih u sistem, količine EE otpada koji je predat na reciklažu i iskorištenje, edukativne i promotivne aktivnosti koje su provedene, te investiranje u infrastrukturu i razvoj sistema koje su implementirali operateri sistema i Fond, te aktivnosti koje je provela inspekcija.

⁹⁶ Finansijskoj kontroli podliježu operateri sistema jer ostvaruju prihode po osnovu propisanih naknada. Operateri sistema su, shodno članu 18. nove Uredbe, od 2023. godine dužni da svake godine angažuju nezavisnu revizorsku kuću i da revizorski izvještaj dostave FMOIT-u i Koordinacijskom tijelu.

⁹⁷ U skladu sa članom 18. stav 2. Uredbe Vlade FBiH o kriterijima i načinu plaćanja naknada za proizvode koji nakon upotrebe postaju AA i EE otpad, finansijsku kontrolu operatera sistema najmanje jednom godišnje, a po zahtjevu FMOIT-a i češće, vrši FUZIP. Upravni nadzor nad provođenjem ove Uredbe, a na osnovu Zakona, vrši federalni tržišni inspektorat i Federalni urbanističko-ekološki inspektorat FUZIP-a.

⁹⁸ Ugovor o kupoprodaji nekretnine sklopljen 28. 8. 2023. godine između operatera sistema ZEOS eko-sistem i kompanije Gorenje Commerce d.o.o., koja mu je jedan od osnivača.

⁹⁹ U konkretnom slučaju prekršene su odredbe člana 13. Pravilnika o upravljanju EE otpadom u dijelu propisanog cilja rada operatera sistema i njegovog općeg društveno odgovornog ponašanja, nemogućnosti da operater ima vlastitu infrastrukturu, osim osnovne opreme za sakupljanje, i da njegova organizacija sistema mora biti strukturirana na način da izbjegne sukob interesa sa pravnim i fizičkim licima koja mu pružaju usluge i koji od njega primaju finansijsku nadoknadu.

Na osnovu uvida u izvještaje o radu koordinacijskih tijela ne može se potvrditi da su operateri sistema u periodu 2022-2023. godine namjenski trošili prikupljena sredstva po osnovu naknada za upravljanje EE otpadom, a FUZIP nije vršio finansijsku kontrolu operatera sistema, niti ju je FMOIT tražio. O navedenom govore podaci da je od ukupno prikupljenih sredstava u periodu 2021-2023. godine u iznosu od 5.489.763 KM na administrativne i druge troškove **potrošeno 39%**. Iznos utrošenih sredstava za administrativne i druge troškove operatera sistema je značajan, što je direktna posljedica nedostatka normativnih ograničenja u postojećim propisima.¹⁰⁰

Zbog navedenog i ostalih iznesenih navoda u izvještaju, Koordinacijsko tijelo je u izvještaju o radu za 2022. i 2023. godinu predložilo FMOIT-u da hitno zatraži finansijsku kontrolu od nadležnog Federalnog inspektorata kako bi se, između ostalih, utvrdila zakonitost ulaganja sredstava operatera sistema ZEOS ekosistem u kupovinu vlastite nekretnine, kao i ostali elementi vezano za prikupljanje i trošenje sredstava. Također su predložili da se poduzmu aktivnosti u vezi sa izmjenama i dopunama propisa koji reguliraju predmetnu oblast, kako bi se izbjegli problemi u njihovoj primjeni. **Vlada FBiH je 1. 8. 2024. godine donijela Zaključak¹⁰¹ kojim je usvojila dostavljeni izvještaj o radu Koordinacijskog tijela i zadužila FMOIT da uputi zahtjev prema FUZIP-u da izvrši kontrolu poslovanja operatera sistema za 2022. i 2023. godinu, posebno u pogledu kupovine nekretnine.** U toku izrade konačnog Izvještaja FUZIP je dostavio dokumentaciju¹⁰² da je, u skladu sa Zaključkom Vlade FBiH, započeo usmjereni inspekcijski nadzor kod operatera sistema ZEOS EKO SISTEM d.o.o. i da je o tome 13. 12. 2024. godine izvijestio FMOIT.

3.3. Sistem izvještavanja nosilaca dozvola za upravljanje EE otpadom i evidentiranje podataka u ISUO

3.3.1. Izvještavanje operatera sistema i operatora prema nadležnim ministarstvima

Sistem izvještavanja upravljanja EE otpadom uređen je Zakonom o upravljanju otpadom, uredbama Vlade FBiH i Pravilnikom o upravljanju otpadom od EE proizvoda.

Zakonom o upravljanju otpadom¹⁰³ propisane su obaveze operatora o vođenju evidencije podataka i sačinjavanju godišnjeg izvještaja o ispunjenju uslova iz dozvole i drugim podacima utvrđenim provedbenim propisom.

Prema Uredbi o obavezama dostavljanja godišnjeg izvještaja o ispunjenju uslova iz dozvole za upravljanje otpadom,¹⁰⁴ pravni subjekti su dužni FMOIT-u ili kantonalnim ministarstvima nadležnim za okoliš, koji im izdaju dozvole za upravljanje otpadom, dostavljati godišnje izvještaje o ispunjenju uslova iz dozvola. Na osnovu prezentiranih podataka u godišnjim izvještajima, FMOIT i nadležna ministarstva su dužna uspostaviti bazu podataka.

Utvrđeno je da uspostavljeni sistem izvještavanja operatera sistema prema nadležnim organima i institucijama nije adekvatan. Razlog za to leži u činjenici da FMOIT nije detaljno propisao obavezni sadržaj njihovih godišnjih izvještaja. Članom 6. Uredbe o kriterijima za obračun i način plaćanja naknada za proizvode koji nakon upotrebe postaju ambalažni otpad i EE otpad propisan je minimalni obavezni sadržaj navedenih izvještaja. Međutim, nije propisana obaveza dostavljanja sveobuhvatnih informacija potrebnih nadležnim institucijama, kako bi se informacije o aktivnostima upravljanja otpadom mogle povezati sa finansijskim tokovima trošenja prikupljenih sredstava od naknada za upravljanje EE otpadom.

Kad je riječ o operatorima kojima su dozvole za upravljanje otpadom izdavala revidirana kantonalna ministarstva nadležna za okoliš, utvrđeno je da su svi oni uglavnom dostavljali godišnje izvještaje o ispunjenju uslova iz dozvola za upravljanje otpadom. U pojedinim slučajevima, kada pravni subjekti nisu redovno izvršavali svoju obavezu, uspostavljena je praksa slanja opomena i obavještanja nadležnih inspekcijskih organa. Za razliku od drugih ministarstava, **nadležno kantonalno ministarstvo za zaštitu okoliša sa područja HNK nije uspostavilo bazu podataka iz godišnjih izvještaja pravnih subjekata kojima su izdate dozvole za upravljanje otpadom (operatora), što nije u skladu sa postojećim propisom.**¹⁰⁵

¹⁰⁰ Detaljniji pregled prikupljenih prihoda i utrošenih sredstava operatera sistema detaljnije smo prikazali u tabelama 7.3. i 7.4., u Prilogu izvještaja.

¹⁰¹ V broj 1204/2024 od 1. 8. 2024. godine

¹⁰² Informacija FUZIP-a o provedenim aktivnostima, dostavljena uz Očitovanje na Nacrt izvještaja od 13. 12. 2024. godine

¹⁰³ „Službene novine FBiH“, br. 33/03, 72/09 i 92/17

¹⁰⁴ „Službene novine FBiH“, broj 31/06

¹⁰⁵ Uredba o obavezama dostavljanja godišnjeg izvještaja o ispunjenju uslova iz dozvole za upravljanje otpadom

3.3.2. Evidentiranje i praćenje podataka o EE otpadu kroz Informacioni sistem (ISUO)

Pravilnikom o upravljanju otpadom od EE proizvoda propisana je obaveza izvještavanja i sadržaj izvještaja koji su operateri sistema dužni dostaviti FMOIT-u i Fondu, najkasnije do 31. marta tekuće godine za prethodnu, kao i izvještaji koji se unose putem ISUO-a. Proizvođačima, uvoznicima i distributerima također je propisana obaveza dostavljanja godišnjih izvještaja kroz ISUO do 31. marta tekuće za prethodnu godinu.

Preduzeća koja se bave sakupljanjem, transportom, reciklažom ili obnovom otpada, energetskim korištenjem, izvozom, te konačnim odlaganjem otpada dužna su također unositi podatke u ISUO putem kojeg se dokazuju postignuti ciljevi za sakupljanje i reciklažu, te ostale aktivnosti upravljanja otpadom.

Pravilnikom o upravljanju otpadom od EE proizvoda propisano je da će Fond izdati upozorenje proizvođačima i uvoznicima ukoliko ne dostave godišnji izvještaj o količini i vrsti EE opreme kroz ISUO do 31. marta tekuće za prethodnu godinu ili u datom roku ne isprave nedostatke iz dostavljenog izvještaja. Ukoliko ne postupi po upozorenju, Fondu je dato u nadležnost da naknadu za upravljanje EE otpadom obračuna na osnovu dostupnih podataka od nadležnih organa koji posjeduju podatke o uvozu EE opreme.

Uspostavom Informacionog sistema upravljanja otpadom (ISUO) stvorene su pretpostavke za praćenje podataka o upravljanju otpadom na području BiH/FBiH. Međutim, njegovo funkcionisanje još uvijek nije odgovarajuće.

ISUO još uvijek ne sadrži sveobuhvatne i potpune podatke o upravljanju otpadom od EE proizvoda na području FBiH, što onemogućava poređenje generiranih podataka, te uočavanje nepravilnosti i razlika. Prezentirani podaci u izvještajima operatera sistema razlikovali su se od podataka koje su u ISUO unijeli obveznici izvještavanja koji su svoju obavezu plaćanja naknade za upravljanje EE otpadom prenijeli na operatere sistema.¹⁰⁶ Za određeni broj obveznika Fond je utvrdio da su **podaci u ISUO-u nepotpuni**, te se za neprijavljene količine EE proizvoda u sistem ne zna porijeklo i nije moguće pratiti kretanje tokova i konačno zbrinjavanje EE otpada. Prema procjenama nadležnih u Fondu, i dalje oko 5% proizvođača i uvoznika i distributera, koji vrše plasman EE proizvoda, a naknadu plaćaju preko operatera sistema, nije prijavilo plasman robe u ISUO i dostavilo izvještaj u propisanom roku.¹⁰⁷ Pored toga, određeni sakupljači otpada su prijavljivali aktivnosti upravljanja u ime operatera za vrste otpada koje nisu predmet Pravilnika (npr. komunalni otpad i sl.).¹⁰⁸

Kantonalna ministarstva nadležna za okoliš (HNK, USK¹⁰⁹) nisu unosila podatke u ISUO o izdatim dozvolama za upravljanje otpadom, te okolinskim dozvolama za preduzeća koja upravljaju otpadom ili generiraju otpad, niti su putem ISUO-a pratila unesene podatke subjekata kojima su izdala dozvole, što nije u skladu sa članom 19. Pravilnika o upravljanju otpadom od EE proizvoda. Kantonalna ministarstva nadležna za okoliš (ZDK i KS) djelimično su obavljala navedene aktivnosti. Međutim, još uvijek nisu unijela ili verificirala podatke za sva preduzeća kojima su izdala dozvole. FMOIT, federalni i kantonalni inspekcijski organi gotovo nikako nisu koristili mogućnosti ISUO-a. Prema navodima Fonda u dostavljenom upitniku od 1. 8. 2024. godine, vrlo mali broj institucija koristi ISUO i vrši kontrolu pravnih lica vlasnika dozvola, kao i podatke koji se tiču upravljanja otpadom obveznika u čijoj su nadležnosti.

Pored ovoga, a prema navodima nadležnih iz Fonda, **ni komunalna preduzeća nisu ažurno unosila podatke o sakupljenom, odvojenom, obrađenom, recikliranom i predatom EE otpadu na daljnju obradu kroz ISUO, za period 2021-2022. godine.**

¹⁰⁶ Prema Mišljenju Fonda na izvještaje o radu operatera sistema za 2021. i 2022. godinu. Isto tako, broj obveznika koji nisu izvršili unos u ISUO kod operatera sistema ZEOS eko sistem d.o.o. za 2021. godinu iznosi 13, za 2022. godinu 22 i za 2023. godinu četiri obveznika. Broj obveznika koji nisu izvršili unos u ISUO kod operatera sistema Kim Tec Eko d.o.o. za 2021. godinu iznosi osam, za 2022. godinu deset i za 2023. godinu jedan obveznik.

¹⁰⁷ Odgovor Fonda od 1. 8. 2024. godine

¹⁰⁸ Mišljenje Fonda o uvidu u godišnje izvještaj operatera Sistema ZEOS eko sistem d.o.o. za 2021. godinu

¹⁰⁹ Ministarstvo je u Očitovanju navelo da je već ažuriralo podatke o izdatim dozvolama u ISUO

Iako je za potrebe inspekcije napravljen poseban modul za upisivanje izvršenih inspekcijskih nadzora, on nije nikako upotrijebljen u periodu 2021-2023. godine.¹¹⁰ Prema dostavljenim obrazloženjima vezanim za kvalitet ulaznih podataka koji se nalaze u ISUO-u, federalni i kantonalni inspekcijski organi sa područja ZDK i HNK su se pozitivno izjasnili o mogućnosti njihovog korištenja, za razliku od kantonalnih inspekcijskih organa sa područja USK koji su iznijeli ocjenu da je mali broj privrednih subjekata prijavljenih u sistem, kao i da su podaci koje oni unose većinom netačni. Inspekcijski organi sa područja KS-a su dali obrazloženje da nisu nikako upoznati sa radom ISUO-a, što znači da ga uopće ne koriste prilikom obavljanja kontrola u oblasti zaštite okoliša.¹¹¹

Iako mu je formalno data nadležnost,¹¹² Fond nije primjenjivao mogućnost da proizvođačima i uvoznicima koji ne dostave godišnje izvještaje o količini i vrsti EE opreme kroz ISUO do 31. 3. tekuće za prethodnu godinu naknadu za upravljanje otpadom obračuna na osnovu dostupnih podataka od nadležnih organa, koji posjeduju podatke o uvozu EE opreme. Prema obrazloženju Fonda,¹¹³ razlog za navedeno je što u Uredbi o kriterijima za obračun i način plaćanja naknada za proizvode koji nakon upotrebe postaju ambalažni i EE otpad nije jasno propisan mehanizam obračuna naknada na osnovu podataka nadležnih institucija, kako je to navedeno u Uredbi o kriterijima za obračun i način plaćanja naknada za gume, akumulatore i baterije, ulja i vozila.¹¹⁴ Ovo za posljedicu može imati značajno manje obračunavanje i uplaćivanje sredstava po osnovu naknada za upravljanje EE otpadom. Isto tako, prilikom dostavljanja godišnjih izvještaja kroz ISUO, iako je predviđena mogućnost da proizvođači i uvoznici upisuju predviđeno polje za Tarifni broj specifične vrste EE proizvoda plasiranih na tržište,¹¹⁵ što je preduslov za efikasno obavljanje kontrola obveznika i nadzor nad sistemom upravljanja otpadom, ovo nije implementirano u praksi. Fond je identifikovao veliki broj preduzeća koja nisu pristupila, niti izvršila unos podataka u ISUO za obračunsku 2023. godinu, nakon čega je upućen zahtjev inspekcijskim organima za obavljanje kontrola na terenu.

U 2023. godini primijećen je napredak u kvalitetu i obimu unesenih podataka, što je rezultat edukacija i provedenih aktivnosti Fonda (nadogradnja ISUO-a i direktna komunikacija sa obveznicima), kao i odredbi novog Pravilnika o upravljanju otpadom od EE proizvoda, koji na novi način definiše dokazivanje ciljeva za sakupljanje i reciklažu, te ostale aktivnosti upravljanja otpadom. Također, Fond je kao uslov za dobivanje sredstava tekućih transfera iz budžeta Fonda, kao poticajnu mjeru, uveo obavezu dokazivanja unosa podataka u ISUO.¹¹⁶

3.4. Posljedice neadekvatnog sistema upravljanja EE otpadom na području FBiH

Nedostatak adekvatnog sistema upravljanja EE otpadom imao je za posljedicu da na nivou FBiH prikupljene, prerađene i reciklirane količine EE otpada nisu zadovoljavajuće u odnosu na stvarnu količinu EE proizvoda stavljenih na tržište FBiH, odnosno nastale količine EE otpada po jednom stanovniku FBiH. Iako je u proteklom periodu došlo do povećanja prikupljanja EE otpada, prikupljene količine EE otpada po jednom stanovniku FBiH su značajno manje u odnosu na razvijene zemlje, a finalno reciklirane i obrađene količine EE otpada su ispod ciljeva definisanih Pravilnikom o upravljanju otpadom od EE proizvoda.

¹¹⁰ Odgovori Fonda na Upitnik revizije učinka, od 1. 8. 2024. godine

¹¹¹ Odgovori na upitnike revizije učinka

¹¹² Shodno propisima, Fondu je data nadležnost da proizvođačima i uvoznicima koji ne dostave godišnje izvještaje o količini i vrsti EE opreme kroz ISUO do 31. 3. tekuće za prethodnu godinu naknadu za upravljanje otpadom obračuna na osnovu dostupnih podataka od nadležnih organa, koji posjeduju podatke o uvozu EE opreme.

¹¹³ U dostavljenom Očitovanju na Nacrt izvještaja od 6. 3. 2025. godine

¹¹⁴ Uredba o proizvodima koji poslije upotrebe postaju posebne kategorije otpada i kriterijima za obračun i način plaćanja naknada, „Službene novine FBiH“, broj 59/21. Za one obveznike koji ne dostave izvještaje o količini i vrsti ovih vrsta proizvoda stavljenih na tržište, ovom Uredbom je definisan mehanizam naplate naknada, na način da Fond naknadu obračunava na osnovu inspekcijskog nalaza i prema evidenciji UIO BiH o ukupno uvezenim i proizvedenim količinama proizvoda.

¹¹⁵ Carinska tarifa BiH, glava 85 - EE proizvodi

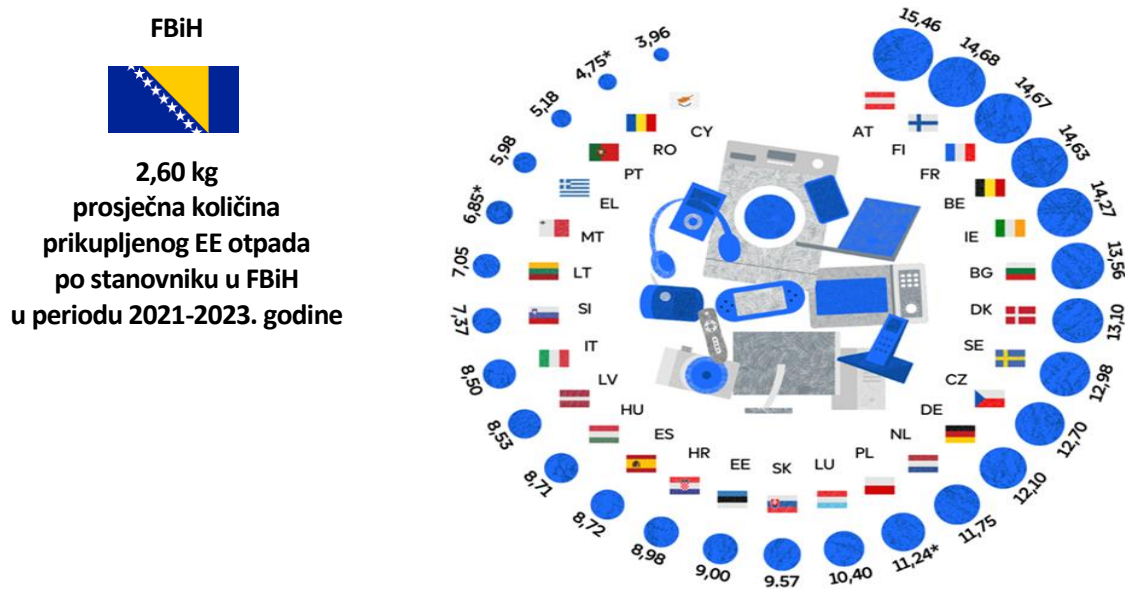
¹¹⁶ Odgovori Fonda za zaštitu okoliša FBiH na Upitnik revizije učinka, od 1. 8. 2024. godine

U EU je 2021. godine u prosjeku prikupljeno 11 kg EE otpada po stanovniku, od čega najviše u Austriji (15,46 kg po stanovniku). Susjedna Republika Hrvatska je prikupila 8,98 kg EE otpada po stanovniku. Na području FBiH u promatranom periodu prikupljeno je od 1,97 do 2,79 kg otpada po stanovniku,¹¹⁷ odnosno prosječno 2,60 kg po stanovniku FBiH.¹¹⁸ Informacije radi, prema dostupnim podacima za 2021. godinu,¹¹⁹ Albanija je prikupila 7,6 kg EE otpada po stanovniku, Srbija 4,3 kg po stanovniku i Sjeverna Makedonija 1,5 kg po stanovniku.

Prema Izvještaju Fonda,¹²⁰ u 2023. godini je sakupljeno EE otpada u iznosu od 6.307.714 kg, što predstavlja 41,70% u odnosu na ukupno prijavljene plasirane količina EE opreme na tržište FBiH¹²¹ te je finalnim R postupcima reciklirano samo 45,97% EE otpada u odnosu na sakupljenu količinu EE otpada, uključujući količine izvezenog otpada i predatog u drugi entitet, što je daleko ispod zadatih ciljeva reciklaže.¹²²

Nedovoljna učinkovitost sistema upravljanja EE otpadom se najbolje vidi iz uporednih pokazatelja prosječno sakupljenog EE otpada po stanovniku FBiH (prikupljeni otpad od operater sistema i svih ostalih pravnih subjekata) u odnosu na razvijene zemlje EU, koje dajemo u grafikonu.

Grafikon 2: Prosječne količine prikupljenog EE otpada u kg po stanovniku u FBiH u odnosu na države članice EU

Izvor: Izvještaji Koordinacijskog tijela za period 2021-2023. godine i FZS-a

Izvor: Eurostat (2021)

¹¹⁷ Detaljnije je obrazloženo u tabeli 7.5. u Prilogu izvještaja

¹¹⁸ Prema podacima ISUO-a, u FBiH je u periodu 2021-2023. godine ukupno sakupljeno 16.847.099 kg EE otpada (2021. godine 4.807.501 kg, 2022. godine 5.731.884 kg i 2023. godine 6.307.714 kg), od čega su 15.769.543 kg sakupili operateri sistema, a ostatak od 1.077.556 kg ostali privredni subjekti koji poslove upravljanja otpadom rade na profitnom osnovu. Prosječno prikupljena količina EE otpada na području FBiH za period 2021-2023. godine se dobije kao aritmetička sredina ukupno sakupljenog otpada na području FBiH u odnosu na broj stanovnika u FBiH u periodu 2021-2023. godine (16.847.099 kg/6.475.502 stanovnika) = 2,60 kg/stanovniku.

¹¹⁹ Izvještaj: Regional-E-waste-Monitor-Western-Balkans-2023.pdf

¹²⁰ Izvještaj Fonda o provođenju propisa iz oblasti upravljanja ambalažom i ambalažnim otpadom, te EE proizvodima i otpadom za obračunsku 2023. iz oktobra 2024. godine

¹²¹ Plasirano ukupno u 2023. godini 15.124.981 kg EE opreme, od čega su ugovoreni obveznici operatera sistema prijavili 13.819.796 kg, a svi ostali 1.305.185 kg.

¹²² U skladu sa članom 14. Pravilnika o upravljanju otpadom od EE proizvoda, postavljeni reciklažni ciljevi su iznosili: za opremu 1. i 4. razreda u rasponu od 75 do 80%, opremu 2. razreda od 65 do 75% i za opremu 5. i 6. razreda od 50 do 70%.

Pored nedovoljno prikupljenih i recikliranih količina otpada, neadekvatno upravljanje sistemom EE otpada može imati za posljedicu nedovoljno prikupljene prihode za zbrinjavanje EE otpada u odnosu na plasirane količine EE proizvoda na području FBiH. Procjenjuje se da u revidiranom periodu za značajne količine plasirane EE opreme nije izvršeno plaćanje naknade za upravljanje EE otpadom, koje su se mogle utrošiti u zbrinjavanje EE otpada na području FBiH.

3.5. Dodana vrijednost

Dodana vrijednost ove revizije se ogleda u unapređenju funkcije upravljanja EE otpadom, što treba donijeti dobrobit građanima i zajednici u cjelini u dijelu koji se odnosi na: zaštitu okoliša, očuvanje prirodnih resursa, smanjenje otpada na odlagalištima, ekonomske prednosti, zdravlje i sigurnost i podizanje svijesti i edukacija. Isto tako, dovodi do stvaranja novih radnih mjesta u sektoru reciklaže i zbrinjavanja otpada.

Funkcionalnijim upravljanjem otpadom od EE proizvoda osiguralo bi se prikupljanje veće količine EE otpada i doprinijelo bi se boljem zdravlju stanovništva, povećala odgovornost prema budućim generacijama i približilo dobrim praksama razvijenih zemalja EU.

4. ZAKLJUČCI REVIZIJE

Dostupni podaci ukazuju na to da je u proteklim godinama došlo do rasta prikupljenih količina EE otpada i unapređenja infrastrukturnih kapaciteta za njegovo zbrinjavanje. Međutim, potrebni su dodatni napor u cilju osiguranja učinkovitog upravljanja EE otpadom. Iako je prvi Pravilnik o upravljanju otpadom od EE proizvoda donesen 2012. godine, postignuti rezultati sakupljanja EE otpada su manji u odnosu na većinu država u okruženju.

Podaci prezentirani u ovom Izvještaju predstavljaju kvalitetan osnov za preispitivanje dosadašnjih praksi u ovoj oblasti. Za rješavanje ustanovljenih problema potrebno je učestće svih institucija, od federalnog do općinskog nivoa, s naglaskom na jačanje sistema izvještavanja i kontrolnih mehanizama kroz adekvatne izmjene i dopune postojećih propisa, stručno osposobljavanje nadležnih institucija i jačanje rada inspeksijskih organa.

4.1. Regulatorni i planski okvir za upravljanje EE otpadom u FBiH zahtijeva dodatna unapređenja

U skladu s Vladinim Programom aproksimacije za usklađivanje domaćeg zakonodavstva sa pravnom tečevinom EU, FMOIT je provodio aktivnosti na izmjenama i dopunama postojećih propisa, kojima je ostvaren određeni napredak u regulisanju predmetne oblasti. Uprkos ovome, pojedina rješenja i dalje nisu kvalitetna osnova za učinkovito upravljanje EE otpadom. Nedovoljno su regulisana pitanja poput: nadzora nad poštovanjem principa neprofitnosti poslovanja operatera sistema, obaveze izvještavanja, transparentnosti utvrđivanja i utroška naknada, propisivanja mogućnosti oduzimanja dozvole u slučajevima nepoštovanja obaveza, odnosa između operatera sistema i komunalnih preduzeća, kaznene politike, kao i neuključivanje predstavnika nižih nivoa vlasti u relevantna tijela u ovoj oblasti. U postojećim propisima definisani ciljevi su niži od onih koji su utvrđeni u relevantnim evropskim direktivama. Navedeno se negativno odražava na količine prikupljenog i zbrinutog EE otpada, kao i na iznos naknada koje su se trebale prikupiti i utrošiti za upravljanje EE otpadom. Strategija zaštite okoliša, do svoga isteka 2032. godine, ne predviđa dostizanje ciljeva EU.

Neblagovremeno donošenje strateških dokumenata i planova za upravljanje otpadom na federalnom i kantonalnom nivou dovelo je i do kašnjenja u realizaciji strateških prioriteta i konkretnih mjera potrebnih za poboljšanje upravljanja otpadom, uključujući EE otpad, na području FBiH. Identifikovane slabosti ukazuju na hitnu potrebu za poboljšanjem transparentnosti i u što većoj mjeri usklađivanje s EU regulativom kako bi se osiguralo efikasno i održivo upravljanje EE otpadom u FBiH.

4.2. Uspostavljeni nadzor nad funkcionisanjem sistema upravljanja EE otpadom u FBiH još uvijek nije adekvatan

Inspeksijski nadzor koji se provodi u oblasti upravljanja EE otpadom nedovoljan je i ne osigurava potrebne efekte. Neutvrđivanje prioriteta i jasnih kriterija za planiranje inspeksijskih nadzora fokusiranih na ovu oblast, kao i neizvršavanje planiranog broja nadzora, negativno utiče na ostvarivanje nadzorne funkcije. Nekvalitetna kaznena politika u oblasti upravljanja EE otpadom dovela je do toga da nedosljedna primjena propisa u proteklom periodu nije adekvatno sankcionisana. Finansijska kontrola operatera sistema, kao jedan od mehanizama nadzora nad utroškom sredstava od prikupljenih naknada koju je FUZIP dužan provoditi jednom godišnje, nije vršena. Nedostatak adekvatnog inspeksijskog nadzora odražava se i na rad ostalih subjekata, prevashodno FMOIT-a, Fonda i Koordinacijskog tijela, koji podatke inspeksijskih organa koriste za izvršavanje poslova iz nadležnosti u ovoj oblasti.

Nadležna ministarstva za zaštitu okoliša nisu adekvatno iskoristila raspoložive informacije o problemima u funkcionisanju sistema upravljanja EE otpadom kako bi predlagala i realizovala korektivne mjere i osigurala selektivno prikupljanje EE otpada na području svih kantona. Za obračunavanje naknada za upravljanje otpadom korišteni su neprovjereni podaci koje dostavlja sam obveznik plaćanja naknade, što rezultira utvrđivanjem i naplatom naknada u manjem iznosu u odnosu na stvarno plasirane količine EE otpada. U pojedinim kantonima ministarstva nisu izdavala dozvole za upravljanje otpadom komunalnim preduzećima, što nije u skladu sa ZOUO-om.

Koordinacijska tijela za praćenje Pravilnika o upravljanju otpadom od EE proizvoda koja su djelovala u vremenskom obuhvatu revizije nisu blagovremeno i u potpunosti izvršavala propisane zadatke. U izvještajima koje su ova tijela dostavila Vladi FBiH putem FMOIT-a identifikovani su značajni problemi u oblasti upravljanja otpadom, ali nisu preduzele dovoljne aktivnosti na njihovom otklanjanju.

4.3. Uspostavljeni sistem izvještavanja nije odgovarajući, a evidentirani podaci u ISUO-u još uvijek nisu potpuni

Sistem izvještavanja o radu operatera sistema nije zasnovan na metodologiji kojom bi se definisao obavezni sadržaj i ujednačena struktura godišnjih izvještaja. To dovodi do nedosljednosti u izvještavanju, što u konačnici utiče na potpunost i relevantnost informacija potrebnih za upravljanje EE otpadom.

Nadležne institucije još uvijek nisu osigurale da informacioni sistem upravljanja otpadom daje pouzdane pokazatelje o stvarnim količinama plasiranih, prikupljenih i zbrinutih količina EE otpada i da se koristi kao mehanizam za upravljanje EE otpadom. Pojedini proizvođači, uvoznici, operateri sistema i operatori ne izvještavaju pravilno, a pojedini uopće ne unose podatke, te je evidentan nedostatak kvalitetnih informacija. Pored toga, pojedina kantonalna ministarstva ne unose ni izdate dozvole, niti inspekcijski organi unose podatke o izvršenim inspekcijskim nadzorima, što sve skupa za posljedicu ima da sistem ne sadrži sveobuhvatne podatke i ne ispunjava svrhu zbog koje je uspostavljen.

5. PREPORUKE

U skladu s nalazima i zaključcima provedene revizije, Ured za reviziju institucija u Federaciji Bosne i Hercegovine daje preporuke koje mogu unaprijediti učinkovitost upravljanja EE otpadom u FBiH.

5.1. Preporuke za unapređenje regulatornog i planskog okvira za upravljanje EE otpadom

Preporuka za Federalno ministarstvo okoliša i turizma

- **Preduzeti aktivnosti na izradi izmjena i dopuna Zakona o upravljanju otpadom, ili donošenju novog, te izmjeni i dopuni podzakonskih akata koji uređuju upravljanje EE otpadom, kako bi se:**
  - jasnije propisala finansijska kontrola operatera sistema i nadzor nad implementacijom principa neprofitnog poslovanja operatera;
  - utvrdio obavezni procentualni udio sredstava od prikupljenih naknada koji su operateri sistema dužni uložiti u razvoj osnovne djelatnosti i rokovi ulaganja;
  - propisala obaveza za operatere sistema da prilikom podnošenja zahtjeva za produženje dozvole dostavljaju dokaze o utrošku sredstava od naknada;
  - propisao obavezni sadržaj i struktura godišnjeg izvještaja o radu operatera sistema;
  - propisala mogućnost i uslovi za oduzimanje dozvole operaterima sistema u slučaju nepropisnog i netačnog unošenja podataka u ISUO;
  - predložio jasniji način obračuna naknada za upravljanje EE otpadom i izdavanje rješenja proizvođačima i uvoznici, ukoliko ne dostave ispravne izvještaje o količini i vrsti EE opreme stavljene na tržište FBiH, kako bi se naknade obračunavale na osnovu dostupnih podataka nadležnih organa i institucija;
  - propisala obaveza operaterima sistema da nadoknađuju troškove sakupljanja i prevoza EE otpada sa mjesta nastanka i troškove sakupljačke infrastrukture komunalnim preduzećima;
  - ciljevi prikupljanja EE otpadom povećali u svrhu postepenog usklađivanja s Direktivom 2012/19/EU koja uređuje upravljanje EE otpadom;
  - propisale odgovarajuće kaznene odredbe u cilju osiguranja efektivne kaznene politike i motivisanja učesnika u prikupljanju, predaji i zbrinjavanju EE otpada uz poštovanje propisa;
  - propisalo učešće predstavnika kantonalnih i lokalnih vlasti, te komunalnih preduzeća u radu Koordinacijskog tijela za praćenje implementacije Pravilnika o upravljanju EE otpadom.

Preporuka za Federalno i kantonalna ministarstva nadležna za okoliš

- **Donijeti federalni i usklađene kantonalne planove upravljanja otpadom, sa precizno definisanim aktivnostima, mjerama i izvorima finansiranja, obavezama svih učesnika u sistemu upravljanja EE otpadom i dinamikom realizacije.**

Preporuka za kantonalna ministarstva nadležna za okoliš

- **U kantonalnim planskim dokumentima predvidjeti dovoljan broj lokacija reciklažnih dvorišta i uspostaviti odvojeno prikupljanje EE otpada.**

5.2. Preporuke za poboljšanje nadzora nad funkcionisanjem sistema upravljanja EE otpadom

Preporuka za Federalnu upravu za inspekcijske poslove i kantonalne inspekcijske organe

- **Inspekcijske nadzore u oblasti upravljanja EE otpadom planirati i provoditi na osnovu utvrđenih kriterija i prioriteta, u cilju osiguranja što većeg broja nadzora.**

Preporuka za Federalnu upravu za inspekcijske poslove

- **Vršiti finansijsku kontrolu operatera sistema najmanje jednom godišnje, a po zahtjevu FMOIT-a i češće, koja će uključivati i provjeru utroška sredstava od prikupljenih naknada za upravljanje EE otpadom.**

Preporuke za Federalno ministarstvo okoliša i turizma

- **Osigurati da operateri sistema prikupljaju EE otpad na području svih kantona u FBiH, u skladu sa Pravilnikom o upravljanju otpadom od EE proizvoda;**
- **Predlagati i preduzimati korektivne mjere za unapređenje upravljanja EE otpadom na osnovu Izveštaja Koordinacijskog tijela i zaključaka Vlade FBiH.**

Preporuka za kantonalna ministarstva nadležna za okoliš

- **Osigurati da komunalna preduzeća imaju izdate dozvole za upravljanje otpadom, sa utvrđenim ciljevima sakupljanja.**

5.3. Preporuke za uspostavu odgovarajućeg sistema izvještavanja i evidentiranje podataka u ISUO-u

Preporuke za Federalno ministarstvo okoliša i turizma i Fond za zaštitu okoliša FBiH

- **Upoređivati podatke o proizvedenim i/ili uvezenim plasiranim količinama EE proizvoda sa podacima Uprave za indirektno oporezivanje BiH u cilju njihove provjere i poduzimanja korektivnih mjera;**
- **Za federalne i kantonalne inspekcijske organe sačiniti priručnik i organizovati dodatnu edukaciju za korištenje izvještaja i drugih podataka iz ISUO-a.**

Preporuka za kantonalna ministarstva nadležna za okoliš

- **Unositi podatke o izdatim dozvolama u ISUO u skladu sa Pravilnikom o upravljanju otpadom od EE proizvoda i Uredbom o informacionom sistemu upravljanja otpadom.**

6. KOMENTARI NA NACRT IZVJEŠTAJA

Ured za reviziju institucija u FBiH dostavio je Nacrt izvještaja revizije učinka na komentar revidiranim subjektima 19. 2. 2025. godine, u skladu sa članom 15. Zakona o reviziji institucija u FBiH.

Očitovalo se devet (od deset) subjekata kojima je Nacrt dostavljen, dok jedan nije dostavio očitovanje (Kantonalna uprava za inspekcijski nadzor Unsko-sanskog kantona).

Ministarstvo za prostorno uređenje, promet i komunikacije i zaštitu okoline ZDK¹²³ i Kantonalna uprava za inspekcijske poslove ZDK¹²⁴ dostavili su očitovanje u kojem su naveli da nemaju primjedbe i komentare na Nacrt izvještaja.

Ministarstvo trgovine, turizma i zaštite okoliša HNK, u okviru kojeg je i Inspekcija za zaštitu okoliša,¹²⁵ u potpunosti je saglasno s Nacrtom izvještaja, te je mišljenja da će zaključci ove revizije, a posebno preporuke date u Izvještaju, značajno unaprijediti efikasnost upravljanja EE otpadom u ovom kantonu.

Ministarstvo komunalne privrede, infrastrukture, prostornog uređenja, građenja i zaštite okoliša Kantona Sarajevo¹²⁶ je saglasno s Nacrtom izvještaja, uz nekoliko sugestija koje su prihvaćene i inkorporirane u Izvještaj (uspostava reciklažnih dvorišta i utvrđene mjere i aktivnosti za upravljanje EE otpadom na području KS-a). Kantonalna uprava za inspekcijske poslove KS-a¹²⁷ je saglasna s Nacrtom izvještaja, uz datu sugestiju da se doda preporuka za jačanje kapaciteta inspekcija zaštite okoliša, što nije prihvaćeno jer kadrovski kapaciteti inspekcijskih organa nisu bili predmet revizije.

Federalno ministarstvo okoliša i turizma¹²⁸ dostavilo je komentare na zaključke revizije, te dalo prijedloge uz obrazloženja za izmjenu teksta. Komentari su dijelom uvaženi. Međutim, skrećemo pažnju da se shodno ISSAI 3000, zaključci odnose na revizijske ciljeve i pitanja, i prate logiku nalaza i revizorskih dokaza, zbog čega nisu svi komentari za izmjenu teksta uvaženi. Prihvaćeni su komentari koji su se odnosili na postignute rezultate u ovoj oblasti i ispunjenje obaveza iz Vladinog Programa aproksimacije za usklađivanje domaćeg zakonodavstva sa pravnom tečevinom EU i inkorporirani u Izvještaj. Ministarstvo je izrazilo slaganje sa zaključcima koji se odnose na uspostavljeni sistem izvještavanja i ISUO. Imajući u vidu da nije prezentiran relevantan dokaz, nije prihvaćen komentar Ministarstva da je u 2023. godini izvršena adekvatna finansijska kontrola operatera sistema.

Fond za zaštitu okoliša FBiH¹²⁹ je u komentaru naveo da je prilikom prikazivanja podataka za reciklažne postupke EE otpada u odnosu na njegove sakupljene količine potrebno uzeti u obzir i količine izvezenog otpada, kao i otpada predatog u drugi entitet, što je prihvaćeno, te su podaci korigovani u tekstu nalaza Izvještaja. Također su prihvaćeni i inkorporirani u Izvještaj komentari koji su se odnosili na količine plasirane EE opreme prijavljene kroz ISUO u odnosu na podatke Federalnog zavoda za statistiku i datu preporuku da se proizvođačima i uvoznicima, ukoliko ne dostave ispravne izvještaje o količini i vrsti EE opreme stavljene na tržište, naknade obračunavaju na osnovu dostupnih podataka nadležnih organa.

U komentaru je također izneseno neslaganje sa konstatacijom da funkcionisanje ISUO-a još uvijek nije odgovarajuće i usklađeno sa evropskim zakonodavstvom i standardima vezanim za zaštitu okoliša i održivo upravljanje resursima.¹³⁰ Imajući u vidu da u revizorskom Izvještaju nije navedeno da sistem nije odgovarajući, već je navedeno da nije odgovarajuće njegovo funkcionisanje, kako bi se izbjegle nejasnoće, tekst Izvještaja je preformulisan u navedenom dijelu. Radi jasnoće, u skladu sa komentarima Fonda,

¹²³ Očitovanje Ministarstva za prostorno uređenje, promet i komunikacije i zaštitu okoline ZDK, broj: 12-19-10738-2/24 od 27. 2. 2025. godine

¹²⁴ Očitovanje Kantonalne uprave za inspekcijske poslove ZDK na e-mail od 5. 3. 2025. godine

¹²⁵ Očitovanje Ministarstva trgovine, turizma i zaštite okoliša HNK, broj: 01-19-85/25 od 3. 3. 2025. godine

¹²⁶ Očitovanje Ministarstva komunalne privrede, infrastrukture, prostornog uređenja, građenja i zaštite okoliša KS, broj: 05/03-19-30902-6/24 MG od 3. 3. 2025. godine

¹²⁷ Očitovanje Kantonalne uprave za inspekcijske poslove KS, broj: 14-06/05-19.2-01248/25 od 5. 3. 2025. godine

¹²⁸ Očitovanje Federalnog ministarstva okoliša i turizma, broj: 07/1-19-8-146/25 od 4. 3. 2025. godine

¹²⁹ Očitovanje Fonda, broj 01-11-3-6-1757/2025 od 6. 3. 2025. godine

¹³⁰ Navedeno je da uspostavljeni ISOU sadrži sve ono što je prepoznato direktivama kao podatak potreban za prikupljanje i izradu izvještaja prema EU.

preformulisan je i dio teksta koji se odnosi na postojanje mogućnosti za upisivanje tarifnih brojeva EE proizvoda u ISUO.

Federalna uprava za inspekcijske poslove¹³¹ je dostavila komentare koji su se odnosili na planiranje i izvještavanje o izvršenim inspekcijskim nadzorima urbanističko-ekološke i tržišne inspekcije, izricanje novčanih kazni za prekršaje, obavljanje finansijske kontrole kod operatera sistema i broj izvršenih kontrola tržišne inspekcije u oblasti upravljanja EE otpadom i u drugim oblastima po zahtjevu FMOIT-a. Komentari su uvaženi i inkorporirani u tekst Izvještaja. **FUZIP je uz očitovanje dostavio Informaciju o započetom inspekcijskom nadzoru kod operatera sistema ZEOS EKO-SISTEM d.o.o. Sarajevo, u skladu sa Zaključkom Vlade FBiH, ali ove aktivnosti još uvijek nisu okončane.**

Ministarstvo za građenje, prostorno uređenje i zaštitu okoliša USK¹³² dostavilo je komentare vezano za: period primjene Pravilnika o upravljanju otpadom od EE proizvoda, usklađivanje regulative FBiH s direktivama i zakonodavstvom EU, strateške i planske dokumente, planiranje lokacija za reciklažna dvorišta, izdavanje dozvola za upravljanje otpadom i unos podataka u ISUO.

Uvažen je i inkorporiran u Izvještaj komentar koji se odnosio na period primjene važećih pravilnika o upravljanju otpadom od EE proizvoda u revidiranom periodu.¹³³ Djelimično su uvaženi komentari koji su se odnosili na izdavanje dozvola za upravljanje otpadom komunalnim preduzećima i ažuriranje podataka o izdatim dozvolama kroz ISUO.

Dostavljeni komentar na preporuku kantonalnim ministarstvima nadležnim za okoliš da u planskim dokumentima predvide dovoljan broj lokacija reciklažnih dvorišta i uspostave odvojeno prikupljanje otpada¹³⁴ nije iziskivao izmjene s obzirom na to da je ova obaveza propisana članom 19. stav (2) Pravilnika o upravljanju otpadom od EE proizvoda. Također, komentar koji se odnosio strateške i planske dokumente¹³⁵ s dužnom pažnjom je razmotren i nije iziskivao izmjene u Izvještaju, jer u nalazu nije navedeno da kantoni donose strategije upravljanja otpadom, a podaci o Planu upravljanja otpadom USK su sadržani u nalazu (dio 3.1.1. Izvještaja). Također, obrazloženje Ministarstva vezano za potpuno usklađivanje regulative za upravljanje EE otpadom sa zakonodavstvom EU i Direktivom 2012/19/EU¹³⁶ nije zahtijevalo izmjene u Izvještaju, jer se preporuka odnosi na postepeno usklađivanje regulative.

Reviziju je proveo revizijski tim u sastavu: Nasiha Biberović, voditeljica tima, Mirsada Čengić i Mateja Bevanda, članice tima.

Voditeljica tima

Nasiha Biberović, s.r.

**Rukovoditeljica Sektora
za razvoj, metodologiju i upravljanje kvalitetom**

Mia Buljubašić, s.r.

**Rukovoditeljica Sektora
za reviziju učinka**

Aida Dozić, s.r.

¹³¹ Očitovanje Federalne uprave za inspekcijske poslove, broj: 01-04-8-01305/2025 od 11. 3. 2025. godine

¹³² Očitovanje Ministarstva za građenje, prostorno uređenje i zaštitu okoliša USK, broj: 11-19-3545-2/25 od 4. 3. 2025. godine

¹³³ U dijelu 2.1. Pravni okvir relevantan za predmet revizije, preciziran je period primjene pravilnika, kao i u fusnoti 20.

¹³⁴ Ministarstvo u komentaru navodi da je Unsko-sanski kanton u 2023. godini donio Prostorni plan za period od 20 godina u kojem je obrađena oblast upravljanja otpadom, te da posebno pažnju treba obratiti na samoupravni djelokrug jedinica lokalne samouprave budući da je Zakonom o principima lokalne samouprave definisano: „U vlastite nadležnosti jedinice lokalne samouprave posebno spadaju: utvrđivanje i provođenje politike uređenja prostora i zaštite čovjekove okoline i donošenje prostornih, urbanističkih i provedbenih planova.“

¹³⁵ Komentari na Nacrt izvještaja revizije učinka: Ministarstvo je potvrdilo navode iz nalaza revizije koji se odnose na to da je Unsko-sanski kanton donio Strategiju razvoja Unsko-sanskog kantona za razdoblje 2021-2027. godine u kojoj je obrađena oblast upravljanja otpadom, ali fokus nije bio samo na jednom segmentu otpada, već na strateškim ciljevima za koje se kanton opredijelio u tom periodu.

¹³⁶ Nadležni u Ministarstvu za građenje, prostorno uređenje i zaštitu okoliša USK cijene da je pozivanje na zakonodavstvo i Direktivu 2012/19/EU preuranjeno, te da je preambiciozno govoriti i očekivati potpunu usklađenost Pravilnika o upravljanju otpadom od EE proizvoda iz 2023. godine, s obzirom na to da je sam zakonodavac prilikom usvajanja novog Pravilnika naglasio njegovu djelimičnu usklađenost s relevantnom Direktivom.

7. LISTA TABELA I GRAFIKONA

Tabele

Tabela 1: Usporedni pokazatelj postavljenih ciljeva prikupljanja EE otpada u odnosu na EU	18
Tabela 2: Pregled strateških ciljeva i planskih dokumenata na nivou kantona.....	20
Tabela 3: Podaci o izvršenim nadzorima inspekcije za zaštitu okoliša u periodu 2021-2023. godine	22
Tabela 4: Pregled izvršenog zadatka formiranog Koordinacijskog tijela za 2021. i 2022. godinu	26
Tabela 5: Pregled izvršenog zadatka formiranog Koordinacijskog tijela za 2023. godinu	27

Grafikoni

Grafikon 1: Organizacijska shema sistema upravljanja EE otpadom.....	12
Grafikon 2: Prosječne količine prikupljenog EE otpada u kg po stanovniku u FBiH u odnosu na države članice EU	31

8. PRILOZI

8.1. Pregled nadležnosti u procesu upravljanja otpadom, sa fokusom na EE otpad u FBiH

Nadležnost	BIH	FBiH	Kanton	Fond	Općina	Operateri sistema	Komunalna preduzeća
Donošenje politike	✓	✓					
Koordinacija aktivnosti i harmonizacija planova entitetskih organa	✓						
Donošenje zakona i propisa o upravljanju otpadom		✓	✓				
Donošenje strategija i planova upravljanja otpadom		✓	✓		✓		
Izdavanje okolišnih dozvola za određena postrojenja i objekte (u zavisnosti od praga)		✓	✓				
Inspekcija objekata (u zavisnosti od praga)		✓	✓				
Organizacija i provođenje statistička istraživanja	✓	✓	✓	✓			
Praćenje prekograničnog kretanja otpada iz RS-a, i međunarodnog		✓		✓			
Određivanje lokacija i smještaja objekata za upravljanje otpadom (planiranje)		✓	✓		✓	✓	✓
Obavljanje/nabavka usluga upravljanja otpadom			✓		✓	✓	✓
Utvrđivanje naknada za davaoce usluga		✓	✓		✓	✓	
Izdavanje deponijama licenci za upravljanje otpadom		✓					
Upravljanje, odnosno dostavljanje podataka u informacione sisteme EE otpada, opsluživanje Koordinacijskog tijela i izvještavanje nadležnih institucija		✓	✓	✓		✓	✓

Izvor: Analiza sektora upravljanja čvrstim komunalnim otpadom – Strateški pravci i planiranje investicija do 2025. godine (WB) i Zakon o upravljanju otpadom

8.2. Hronologija propisa iz prethodnih godina i nedostaci

- **Zakon o upravljanju otpadom iz 2003. godine daje definiciju „opasnog otpada“, te propisuje da će se za ovu vrstu otpada donijeti podzakonski akti. Međutim, nije definisao koje su to vrste opasnog otpada. Također, Zakonom nije prepoznat „operater sistema“ i njegova uloga u sistemu upravljanja otpadom.**
- **Pravilnikom o kategorizaciji otpada sa listama iz 2005. godine propisane su kategorije otpada sa listama prema osobinama otpada i djelatnostima iz kojih potiče otpad, te obaveze njihovog korištenja. Opasni otpad u katalogu otpada ima oznaku (*). U ovom Pravilniku prvi put se spominje otpad iz EE opreme.**
- **Definicija operater sistema se prvi put uvodi Pravilnikom o upravljanju otpadom od EE proizvoda, provedbenim aktom iz 2012. godine.**
- **Izmjenama i dopunama ZOUO-a iz 2009. godine utvrđena je obaveza da se u roku od godine dana donese provedbeni propis za upravljanje EE otpadom.¹³⁷ Provedbeni propis za upravljanje EE otpadom donesen je tek 2012, sa zakašnjenjem od dvije godine.**
- **Pojam i nadležnosti „operatera sistema“ koji ima centralnu ulogu u sistemu upravljanja EE otpadom su najprije definisani Pravilnikom o upravljanju otpadom od EE proizvoda 2012. godine.¹³⁸ Konstatovano je da je pojam „operatera sistema“ tek 2017. godine uveden u zakonsku terminologiju putem Izmjena i dopuna ZOUO-a, što znači da je zakon prilagođavan stanju na terenu koje je ranije uredio podzakonski akt.**
- **Zakonom o izmjenama i dopunama ZOUO-a iz 2017. godine propisano je da se naknada za upravljanje EE otpadom, pored Fonda,¹³⁹ uplaćuju i ovlaštenim operaterima sistema.¹⁴⁰ Međutim, primjena ove odrednice započela je prije nego što je bila određena Zakonom. Iako nije bila precizno propisana, ovakav način uplate naknada za upravljanje EE otpadom započeo je 2012. godine donošenjem Pravilnika o upravljanju otpadom od EE proizvoda. Konstatovano je da naknade za upravljanje EE otpadom, koje su plaćali obveznici sistema na račun operatera sistema do 2017. godine, nisu bile propisane Zakonom, što ukazuje na nepravilnost i netransparentnost prikupljanja ovih sredstava.**
- **Članom 18b) Izmjena i dopuna Zakona o upravljanju otpadom iz 2017. godine definisana je odredba da se naknade za posebne kategorije otpada, u koje spada i EE otpad, osim Fondu, uplaćuju i ovlaštenim operaterima sistema. Pravilnikom o upravljanju otpadom od EE proizvoda definisano je da FMOIT kroz postupak izdavanja i produžavanja petogodišnjih dozvola operaterima sistema daje pravo da obavljaju poslove upravljanja EE otpadom.**

¹³⁷ Član 18a Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o upravljanju otpadom: U posebne kategorije otpada spada: ambalažni otpad, otpadna vozila, otpadna ulja, otpadne baterije i akumulatori, otpadne gume, električni i elektronički otpad, otpad koji sadrži azbest, otpad koji sadrži PCB, otpad iz proizvodnje titandioksida, medicinski otpad, životinjski otpad i građevinski otpad. Član 18b. Naknade za posebne kategorije otpada navedene u članu 18a. stav 2. uplaćuju se u Fond za zaštitu okoliša Federacije Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Fond) kao posebna kategorija u sistemu organizacije i upravljanja Fondom ili ovlaštenim operaterima sistema.

¹³⁸ Član 12. Pravilnika o upravljanju otpadom od EE proizvoda („Službene novine FBiH“, broj 87/12): Operater sistema je pravno lice, ovlašteno od strane ministarstva, koje se bavi aktivnostima upravljanja otpadnom opremom.

¹³⁹ Pravilnik o upravljanju otpadom od EE proizvoda („Službene novine FBiH“, broj 107/14), Za korisnike koji ne zaključe ugovore o prenosu obaveza za zbrinjavanje EE otpada na operatere sistema

¹⁴⁰ Član 18b Zakona o izmjenama i dopunama ZOUO („Službene novine FBiH“, br. 33/03, 72/09, 92/17 i 72/24)

8.3. Pregled prikupljenih prihoda i utroška sredstava operatera ZEOS eko-sistem 2021-2023.

Redni broj	Operater sistema ZEOS eko-sistem	2021. (u KM)	2022. (u KM)	2023. (u KM)
1.	Prikupljeni prihodi od naknada	883.447	1.169.721	1.300.859
2.	Dodatni prihodi	56.250	28.233	242.099
I	Ukupno ostvareni prihodi (1 + 2)	939.697	1.197.954	1.542.958
3.	Administrativni troškovi operatera sistema	282.343	321.980	666.447
4.	Ulaganje u sistem upravljanja EE otpadom (za ostvarenje ciljeva upravljanja EE otpadom) (4.1. + 4.2. + 4.3)	535.300	932.753	712.942
4.1.	Ulaganje u sakupljanje, obradu, reciklažu i preradu otpada	405.538	355.302	460.806
4.2.	Ulaganje u edukaciju/ osvještavanje	85.378	326.522	145.373
4.3.	Ulaganje u infrastrukturu (ulični kontejneri, kante, kontejneri, vaga i sl.)	44.384	250.929	106.763
II	Ukupno ostvareni rashodi i izdaci (3 + 4)	817.643	1.254.733	1.379.389
III	Neurošena sredstva za period 2021-2023. god.¹⁴¹ (u KM) I-II	122.324	-56.779	163.569

Izvor podataka: Izvještaji Koordinacijskih tijela za 2021-2023. godinu i izvještaji operatera sistema

8.4. Pregled prikupljenih prihoda i utroška sredstava operatera Kim Tec Eko 2021-2023.

Redni broj	Operater sistema Kim Tec Eko	2021. (u KM)	2022. (u KM)	2023. (u KM)
1.	Prikupljeni prihodi od naknada	489.232	619.149	644.877
2.	Dodatni prihodi	15.588	19.169	20.869
I	Ukupno ostvareni prihodi (1 + 2)	504.820	638.318	665.746
3.	Administrativni troškovi operatera sistema	237.425	292.011	328.831
4.	Ulaganje u sistem upravljanja EE otpadom (za ostvarenje ciljeva upravljanja EE otpadom) (4.1. + 4.2. + 4.3)	264.574	482.300	404.174
4.1.	Ulaganje u sakupljanje, obradu, reciklažu i preradu otpada	203.956	204.535	241.232
4.2.	Ulaganje u edukaciju/ osvještavanje	4.182	63.051	58.849
4.3.	Ulaganje u infrastrukturu (ulični kontejneri, kante, kontejneri, vaga i sl.)	56.436	214.714	104.093
II	Ukupno ostvareni rashodi i izdaci (3 + 4)	501.999	774.311	733.005
III	Neurošena sredstva za period 2021-2023. god.¹⁴² (u KM) I-II	2.821	-135.993	-67.259

Izvor podataka: Izvještaji Koordinacijskih tijela za 2021-2023. godinu i izvještaji operatera sistema

¹⁴¹ U ovom iznosu neurošenih sredstava nisu sadržana neurošena akumulirana sredstva po ovom osnovu iz ranijeg perioda.

¹⁴² U ovom iznosu neurošenih sredstava nisu sadržana neurošena akumulirana sredstva po ovom osnovu iz ranijeg perioda.

8.5. Pregled plasiranih EE proizvoda, sakupljenog EE otpada i ostvarenih ciljeva za EE otpad

Redni broj	NAZIV	2021. ¹⁴³	2022. ¹⁴⁴	2023. ¹⁴⁵
I	ZEOS eko-sistem			
1.	Plasirano EE proizvoda na tržište FBiH (u kg)	7.398.477	8.113.001	9.670.867
2.	Sakupljeno EE otpada (u kg)	2.588.582	3.410.929	3.523.201
3.	Ostvarenje sakupljanja EE otpada	35%	42%	36,43%
4.	Broj uvoznika i proizvođača EE proizvoda koji su potpisali ugovor i prenijeli obavezu upravljanja EE otpadom na operatera sistema	211	245	243
II	Kim Tec Eko	2021.	2022.	2023.
5.	Plasirano EE proizvoda na tržište FBiH (u kg)	3.898.878	4.800.626	5.351.070
6.	Sakupljeno EE otpada (u kg)	1.684.142	2.090.243	2.472.446
7.	Ostvarenje sakupljanja EE otpada	43,2%	43,54%	46,2%
8.	Broj uvoznika, proizvođača i distributera EE proizvoda koji su potpisali ugovor i prenijeli obavezu upravljanja EE otpadom na operatera sistema	39	58	62
III	ZEOS eko-sistem + Kim Tec Eko (I + II = III)	2021.	2022.	2023.
9.	Plasirano EE proizvoda na tržište FBiH (u kg) (1+5)	11.297.355	12.913.627	15.021.937
10.	Sakupljeno EE otpada (u kg) (2+6)	4.272.724	5.501.172	5.995.647
11.	Ostvarenje sakupljanja EE otpada (10/9)	37,82%	42,60%	39,91%
12.	Broj uvoznika, proizvođača i distributera EE proizvoda koji su potpisali ugovor i prenijeli obavezu upravljanja EE otpadom na operatera sistema (4+8)	250	303	305
13.	Sakupljeno EE otpada u kg po 1 stanovniku FBiH¹⁴⁶	1,97	2,55 kg	2,79 kg

Izvor: Izvještaji o radu Koordinacijskih tijela za period 2021-2023. godine, Dokumenti: Mišljenja Fonda na dostavljene godišnje izvještaje o radu operatera sistema za 2022. i 2023. godinu i podaci FZS

¹⁴³ Podaci za 2021. godinu su unijeti iz izvještaja Koordinacijskog tijela za praćenje implementacije Pravilnika o upravljanju otpadom od EE proizvoda za 2021. godinu (april 2023. godine)

¹⁴⁴ Podaci za 2022. godinu su uzeti iz Mišljenja Fonda na dostavljene godišnje izvještaje o radu operatera sistema koje je radio za potrebe FMOIT-a za 2022. godinu (avgust 2023. godine)

¹⁴⁵ Podaci za 2023. godinu su uzeti iz Mišljenja Fonda na dostavljene godišnje izvještaje o radu operatera sistema koje je radio za potrebe FMOIT-a za 2023. godinu (oktobar 2024. godine)

¹⁴⁶ Prema statističkim podacima FZS, u FBiH je prema polugodišnjim procjenama u 2021. godini bilo 2.168.602 stanovnika, u 2022. godini 2.156.846 i u 2023. godini 2.150.054.

8.6. Reference

- Direktiva EU 2012/19/EU o otpadnoj električnoj i elektroničkoj opremi (OEEO) i njena izmjena 2018/849/EU
- E-otpad u EU: činjenice i brojke (infografika)
- Federalna strategija zaštite okoliša 2008–2018.
- Federalna strategija zaštite okoliša 2022–2032.
- Federalni plan upravljanja otpadom 2012–2017.
- Fotografija za naslovnu stranicu Izvještaja revizije učinka preuzeta je sa sljedeće stranice: <https://avaz.ba/vijesti/bih/795479/iz-vanjskotrgovinske-komore-bih-objasnjavaju-za-izvoz-u-eu-potrebna-zelena-ekonomija?komentari>
- Godišnji izvještaj Koordinacionog tijela za praćenje implementacije Pravilnika o upravljanju otpadom od električnih i elektronskih proizvoda u Federaciji Bosne i Hercegovine za obračunsku 2021. godinu
- Hemikalije i otpad u Programu 2030, Sarajevo 2020, UN Environment
- Izvještaj Koordinacionog tijela za praćenje implementacije Pravilnika o upravljanju otpadom od električnih i elektronskih proizvoda u Federaciji Bosne i Hercegovine za obračunsku 2022. i 2023. godinu
- Izvještaj o stanju okoliša FBiH, 2022. godina [ISO FBiH izvjestaj.pdf \(fzofbih.org.ba\)](#)
- Mišljenje Fonda za zaštitu okoliša FBiH o Godišnjem izvještaju operatera sistema za upravljanje otpadnom električnom i elektronskom opremom ZEOS eko-sistem d.o.o. Sarajevo za obračunsku 2021, 2022. i 2023. godinu
- Procjena broja stanovnika – Federalni zavod za statistiku (fzs.ba)
- Regional-E-waste-Monitor-Western-Balkans-2023.pdf
- Report Analysis of Extended Producer Responsibility Schemes, Assessing the performance of selected schemes in European and EU countries with a focus on WEE, waste packaging and waste batteries; Julian Ahlers, Morton Hemkhaus, Sophia Hibler, Jürgen Hannak, 2021
- Strategija zaštite okoliša Federacije Bosne i Hercegovine 2008–2018.
- Strategija razvoja Hercegovačko-neretvanskog kantona za period 2021–2027.
- Strategija razvoja Kantona Sarajevo 2021–2027.
- Strategija razvoja Unsko-sanskog kantona 2021-2027.